

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 56 • 5. mars
Sesjonen 2024–2025

Møte onsdag den 5. mars 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 56):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:09]: Representanten Grete Wold vil framsette et representantforslag.

Grete Wold (SV) [10:00:29]: På vegne av representantene Kirsti Bergstø, Kari Elisabeth Kaski, Birgit Oline Kjerstad, Ingrid Fiskaa, Kathy Lie og meg selv vil jeg fremme et forslag om å ta kommersielle aktører ut av skolen.

Presidenten [10:00:43]: Representanten Kari-Anne Jønnes vil framsette et representantforslag.

Kari-Anne Jønnes (H) [10:01:00]: På vegne av representantene Erna Solberg, Margret Hagerup, Erlend Svardal Bøe, Sandra Bruflot og meg selv vil jeg nå framsette et forslag om lovfestet rett til barnehageplass for barn født i desember.

Presidenten [10:01:16]: Representanten Marit Knutsdatter Strand vil framsette et representantforslag.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [10:01:31]: På vegne av representantene Marit Arnstad, Emilie Mehl, Kjerstin Wøyen Funderud og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om en mer distriktsvennlig privat-skolelov.

Presidenten [10:01:44]: Representanten Trond Helleland vil framsette to representantforslag.

Trond Helleland (H) [10:01:47]: På vegne av representantene Erna Solberg, Mudassar Kapur, Mari Holm Lønseth og meg selv vil jeg framsette et forslag om midlertidig lov om unntak i plan- og bygningsloven ved kriser, katastrofer eller andre ekstraordinære situasjoner i fredstid.

Så vil jeg framsette et forslag på vegne av representantene Erna Solberg, Erlend Larsen, Liv Kari Eskeland, Ingjerd Schie Schou, Anne Kristine Linnestad, Mahmoud Farahmand og meg selv om å gjenreise tilliten til jernbanen.

Presidenten [10:02:39]: Representanten Sofie Marhaug vil framsette et representantforslag.

Sofie Marhaug (R) [10:02:47]: På vegne av representantene Geir Jørgensen, Mimir Kristjánsson, Hege Bae

Nyholt og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om å få kontroll over datasenterindustrien.

Presidenten [10:03:07]: Representanten Marius Arion Nilsen vil framsette et representantforslag.

Marius Arion Nilsen (FrP) [10:03:20]: På vegne av Fremskrittspartiets representanter Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Bård Hoksrud, Terje Halleland, Frank Edvard Sve, Silje Hjemdal, Erlend Wiborg, Himanshu Gulati og meg selv har jeg gleden av å framsette et forslag om nordisk kjernekraftsamarbeid og realisering av kjernekraft som en del av energimiksen.

Presidenten [10:03:44]: Representanten Silje Hjemdal vil framsette et representantforslag.

Silje Hjemdal (FrP) [10:04:00]: På vegne av Fremskrittspartiets representanter Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Himanshu Gulati, Erlend Wiborg og meg selv har jeg æren av å legge fram et representantforslag om æreskultur og æreskriminalitet.

Presidenten [10:04:19]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:04:26]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:04:28]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at utenriksminister Espen Barth Eide og statsrådene Jon-Ivar Nygård og Andreas Bjelland Eriksen vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen. Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Ine Eriksen Søreide.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:04:58]: Mitt spørsmål går til utenriksministeren.

Ukrainerne er sterke og modige, men de er også i en veldig sårbar situasjon. Det er viktigere enn noen gang at vi står sammen med Ukraina og øker støtten massivt, særlig til militært utstyr som våpen og ammunisjon, men også den politiske støtten og samholdet er viktig.

I sin tale til Kongressen i natt viste president Trump til et brev han skal ha fått fra president Zelenskyj, der han skriver at Ukraina var klar til å komme til forhandlingsbordet om en fredsavtale så raskt som mulig. Det er ingen tvil om at ukrainerne ønsker en slutt på krigen. De har lidd, og de lider enormt, under russiske angrep, men de har en like selvsagt rett som alle andre land til å bestemme sin egen framtid, sine allianser og sin sikker-

hetspolitiske tilknytning. For at en eventuell fredsavtale skal ivareta Ukrainas og resten av Europas interesser, kan ikke beslutninger om vår felles framtid bestemmes av presidentene Trump og Putin, særlig med tanke på at de ikke planlegger at noen av oss skal være til stede, og heller ikke Ukraina.

Så langt har Russland i prinsippet fått alt de ønsker, uten å gi noe som helst. De har fått direkte møter med USA og signaler om økonomisk og politisk normalisering. Russland, angriperen, utsettes ikke for noe press fra USA, mens Ukraina, som er under angrep, er den parten som presses. Det som kunne gitt en rask avslutning på krigen, som president Trump sier han ønsker, er å legge presset på Russland for å få dem til å trekke seg ut av Ukraina. Russland startet krigen, de holder krigen gående, og de kan når som helst avslutte den.

Hvilken konkret dialog har regjeringa nå med amerikanske myndigheter for å hindre at en eventuell fredsavtale blir på Russlands premisser?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:06:52]: Jeg takker representanten Eriksen Søreide for spørsmålet, som er svært viktig. Jeg deler fullt ut beskrivelsen av hvordan det står til akkurat nå.

Til det konkrete spørsmålet, for å ta det først: Vi har en omfattende dialog også med amerikanske myndigheter. Jeg snakket med utenriksminister Marco Rubio om akkurat dette i forrige uke, forsvarsministeren snakket med forsvarsminister Hegseth, finansministeren med visepresident Vance og, lenger tilbake, statsministeren med president Trump. Vårt budskap er gjennomgående at Ukraina ikke bare må ha en plass ved bordet, men at de også må være med og definere hva bordet skal brukes til, altså hvor man vil hen med dette. Det må også være et europeisk innslag i det, og vi må legge til grunn at det man søker, er en fred som er både varig og rettferdig. Det er et tydelig norsk standpunkt. Det kommuniserer vi til alle, også direkte i dialog med amerikanske myndigheter. Jeg opplevde at det i min samtale med utenriksminister Rubio i forrige uke var betydelig forståelse for det synspunktet, det er i hvert fall det jeg kan si om den samtalen, og at det definitivt er notert og er et standpunkt de er godt kjent med.

Vi har også sittet ned og snakket ganske grundig om dette med general Kellogg, som er Trumps Ukraina-utsending, og også der – i hvert fall opplevde jeg det slik i møtet – ble det lagt merke til våre synspunkter på dette.

Dette er en situasjon hvor det er utrolig viktig å si at våpenhvile alene ikke er en løsning. En våpenhvile er alltid et skritt på veien mot fred, men det er viktig at man tenker på fredens kvalitet før man kommer til våpenhvilen. Man kan ikke bare ta det senere. Det er absolutt viktig at det er viktig ikke å gi Russland konsesjoner før

samtalene overhodet er begynt, og over hodet på ukrainerne. Det er vi veldig tydelig på.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:08:53]: Det er all grunn til å frykte at en våpenhvile først og fremst vil bli sett på av russerne som en strategisk pause for å omgruppere. Vår etterretningstjeneste advarer i sin årlige trusselvurdering mot en fredsavtale på Russlands premisser. I trusselvurderingen deres står det:

«En avslutning av krigen på russiske premisser vil styrke Moskvas tro på militærmakt som utenrikspolitisk virkemiddel, og Russland vil kunne gjenoppbygge og anvende landets militærmakt også andre steder.»

Mitt neste spørsmål er: Hvordan skal man kunne stole på at Russland overholder en eventuell fredsavtale når man ser på historikken deres med å ha brutt alle avtaler hittil, og hvordan skal man forsikre seg om at russerne ikke bruker en eventuell fredsavtale til nettopp å bygge opp, omgruppere og bruke militærmakt andre steder?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:09:46]: Det synspunktet Etterretningstjenesten gir uttrykk for, deler regjeringen 100 pst., og det synspunktet hadde vi også før den rapporten kom. Det er ingen tvil om at hvis president Putin opplever at denne krigen var i hvert fall delvis vellykket, og at man oppnådde noen av sine mål med den, vil det inspirere til mer. Russland er en aggressiv stormakt som har imperialistiske ambisjoner. President Putin har sagt at Sovjetunionens sammenbrudd er den største geopolitiske katastrofen i det tjuende århundret. Jeg kommer på flere andre kandidater som kanskje er større katastrofer i det tjuende århundret enn den, men han har lagt seg på den linjen. Det betyr at det ikke går an å stole på at han vil overholde en avtale bare fordi han har inngått den. Det er bl.a. hans omgang med Minsk-avtalene et godt eksempel på. Derfor må vi ha en fred som er både rettferdig og varig, og for at den skal bli varig, må den sikres. En av diskusjonene som nå intenst pågår mellom europeiske land, og der Norge er tungt involvert, er nettopp hvordan en slik fredsavtale kan sikres i etterkant.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:10:53]: Et spesielt viktig poeng i denne sammenhengen er at Ukraina må få reelle og troverdige sikkerhetsgarantier. Uten det vil en fredsavtale være veldig lite verdt for Ukraina.

Det er også avgjørende å engasjere USA konstruktivt i de samtalene og i de sikkerhetsgarantiene. Spesialutsending Kellogg sa da han var på besøk i Kyiv, at han forstår at Ukraina trenger sikkerhetsgarantier, men siden da har signalene fra USA vært mildt sagt sprikende når det gjelder deres interesse for å delta eller bidra i dette.

Hvordan ser utenriksministeren for seg at troverdige sikkerhetsgarantier kan se ut i det korte perspektivet, og hvordan jobber han og regjeringa for å realisere dem parallelt med en eventuell fredsavtale?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:11:38]: Det jobber vi med bl.a. gjennom det omfattende arbeidet som bl.a. førte til dette møtet i London på søndag, der Frankrike, Storbritannia og Ukraina ble enige om å ta en slags felles ledelse i å tenke rundt de spørsmålene. De har også bedt om innspill fra oss om hva vi mener om det, noe de får. Det er utrolig viktig at vi har en felles europeisk dialog om det, og at vi samarbeider nært med ukrainerne. Derfor snakket jeg igjen med min ukrainske kollega Andrij Sybiha i går om bl.a. disse spørsmålene.

Det er også viktig at vi har en dialog med USA om disse ideene. Det er et veldig tydelig budskap fra Europa om at Europa gjerne tar et betydelig ansvar, men det må kobles til et fortsatt amerikansk engasjement. Der er det nok viktig at vi tydeliggjør i samtalene med vår allierte, USA, at man må være litt klar på om de nå ønsker å ha en nøytral meklerrolle, eller om de ønsker å fortsette å ha en rolle som gir støtte til Ukraina. Man kan vanskelig ha begge deler samtidig.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:12:44]: For Ukrainas forsvarskamp også etter en eventuell fredsavtale og for forsvaret av resten av Europa er det stort behov for å produsere mer våpen og ammunisjon i Europa, og også i Norge. Det er mange sider ved det, som produksjonskapasitet, produksjonslinjer, kontrakter osv., men det er også en forutsetning at industrien får forutsigbar tilgang på nok kraft til produksjonen. Jeg var i debatt med statssekretær Eivind Vad Petersson i Dagsnytt 18 på mandag. Han sa da at han på vegne av den norske regjeringa kunne sitte der og garantere at Nammo får den strømmen de trenger, mens energiministeren i går kveld sa at regjeringa jobber med «å avklare hjemmelsgrunnlaget» for å kunne prioritere forsvarsindustrien.

Er det statssekretæren i Utenriksdepartementet eller energiministeren som forteller den riktige historien?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:13:39]: Det er ingen motsetning mellom de to utsagnene. Som representanten Eriksen Søreide vet, som har vært statsråd i mange år, har vi det tradisjonelt sett slik i Norge at man får allokert kraft etter et slags først-til-mølla-prinsipp. Nå jobber Energidepartementet – fortjenestfullt nok – med å endre på det, slik at man i større grad kan prioritere formål som er viktigere enn andre. Det har man tidligere ikke kunnet gjøre. Det var f.eks. ingen initiativer til å gjøre det i de åtte årene Eriksen Søreide satt i regjering, men nå jobber vi med det for å kunne gjøre

den typen prioriteringer. For å oppfylle den garantien statssekretær Vad Petterson helt riktig ga, må vi jobbe med hvordan man kan prioritere allokering av kraft i et trangt kraftmarked.

Det er nettopp den typen regulatoriske virkemidler regjeringen nå jobber med, som for øvrig er identisk med tilsvarende arbeid i EU-landene, som har mange av de samme regulatoriske utfordringene. Det er altså et felles ønske om å rydde opp i dette slik at forsvarsindustrien kan prioriteres, og jeg er veldig glad for å representere en regjering som tar dette på stort alvor.

Erna Solberg (H) [10:14:56]: Det er påfallende at det nå i et halvt år har vært en oppfatning av at regjeringen har løst tilgangen på kraft til Nammo, fordi man har spunnet at man har funnet løsninger og skal løse dette, og så viser det seg at det altså ikke er løst.

Et annet område det nå viser seg at man mangler hjemler for, er å skjære igjennom for å sikre at man kan bygge ut raskere gjennom plan- og bygningsloven. Høyre har i dag fremmet et forslag som Arbeiderpartiet har stemt ned to ganger før. Jeg håper regjeringen vil vurdere det forslaget, nemlig å gi en generell mulighet for staten, når det er en midlertidig hjemmel for det, i sikkerhetspolitiske situasjoner som er vanskelige, til å kunne skjære igjennom og overprøve gjennom statlige pålegg, for å sørge for at f.eks. flere av de utbyggingsprosjektene som nå går sakte for forsvarsindustrien, kan bli realisert. Vil Arbeiderpartiet støtte dette?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:15:58]: Når det gjelder konkrete enkeltbeslutninger på Energidepartementets felt, vil jeg overlate til energiministeren å svare, men jeg vil understreke at problemet er vel kjent. Denne hjemmelen hadde vi jo etter energiloven, slik den lå etter 2008, under Stoltenberg-regjeringen. Så ble hjemmelsgrunnlaget endret under Solbergs regjeringstid – jeg tror det var i 2019, under behandlingen av vindkraftmeldingen, hvor kommunene skulle få mer ansvar. Det var mye bra med det, men det førte bl.a. til at det ble vanskeligere å skjære igjennom. Når Energi-departementet nå jobber med å kunne prioritere denne type prosjekter, er det akkurat den type spørsmål man ser på.

Jeg vil vise til energiministeren når det gjelder det som går direkte på hans konstitusjonelle ansvarsområde, men her tror jeg vi har et kollektivt ansvar for at vi er kommet i den situasjonen vi nå er i. Ikke minst den litt krevende debatten vi hadde da vindkraft var det store temaet i verden, i 2019, som statsministeren godt husker, har nok litt å gjøre med hvor vi nå ligger.

Erna Solberg (H) [10:17:00]: Det er en stund siden jeg var statsminister. Man må også ta ansvar for de tre

årene etter den tiden, og i den perioden har altså Arbeiderpartiet og regjeringen sagt nei til et forslag som hadde gitt en hjemmel innenfor plan- og bygningsloven. Det gjelder ikke bare i Nammo-spørsmålet; det gjelder også i alle de andre våpenindustri-spørsmålene som er oppe nå, og som stopper i ulike deler på grunn av at det ikke er en gjennomskjæringsregel.

Denne gjennomskjæringsregelen forsøkte vi å få til under flyktningssituasjonen i 2016. Stortinget stemte imot den. Vi fremmet den i 2022 her i salen, for vi så at dette var en hjemmel vi trengte etter Ukraina-situasjonen for å kunne gjøre ting raskere, og at staten kunne ta et større ansvar. Jeg håper regjeringen nå angrer på at de ikke har den hjemmelen, for de kunne ha skåret igjenom i en rekke av disse sakene på en raskere måte.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:17:50]: Da kan vi jo angre litt, alle sammen, for også Solberg kan angre litt på de endringene som ble gjort i overgangen mellom energiloven og plan- og bygningsloven i 2019. Jeg viser igjen til at dette er – punkt én – energiministerens ansvarsområde, og energiministeren har nettopp sagt at man nå jobber med hjemmelsgrunnlaget for å kunne prioritere kraft til det som er viktigst, inkludert våpenindustri. Jeg vet ikke hvor mye tydeligere man kan si det. Dette skal tross alt skje etter lov, og da er det greit at man også jobber med hjemmelsgrunnlaget.

Erna Solberg (H) [10:18:18]: Poenget er vel at vi har foreslått dette hjemmelsgrunnlaget, og regjeringspartiet har stemt det ned, og nå tilbyr vi dette hjemmelsgrunnlaget, sånn at vi faktisk kan gjøre det som er det overordnet viktigste: Vi trenger en kraftsatsing både i Europa og i Norge på å produsere mer våpen. Vi trenger det av hensyn til vår egen evne til å kunne forsvare oss, vi trenger det for å kunne hjelpe Ukraina, og vi trenger det for å bygge opp en bedre forsvarsindustri, en industri som gjør at vi virker mer avskrekkende, i en tid da USAs engasjement kanskje blir noe mindre, og hvor kravene om at vi skal stille opp sterkere, er veldig høylytte for øyeblikket.

Mitt andre spørsmål til utenriksministeren er: Hvor tett er man nå inne, og hvilke impulser er det for de nye forsvarsinitiativene EU tar nettopp rundt forsvarsindustri, siden vi i Norge tross alt har en ganske stor del av europeisk forsvarsindustri?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:19:18]: Jeg svarer med glede på det, for det engasjerer meg sterkt – selv om det altså er forsvarsministerens konstitusjonelle område. Jeg merker meg at Høyre har stor sans for å spørre meg om ting på andres område, men siden jeg vet svaret, og vet hva forsvarsministeren ville svart, vil jeg si at vi er så tett koblet på som vi bare kan, ikke

minst takket være at regjeringen inngikk et strategisk partnerskap med EU om forsvar og sikkerhet. Det var altså forsvarsminister Bjørn Arild Gram og jeg som i fjor gjorde det, nettopp for at vi skulle ha en høyere overbygning over alle de initiativene vi allerede er med på.

Av de felles europeiske anskaffelsene som har blitt til gjennom økt EU-innsats, er veldig mye landet i Norge. Det er veldig bra fordi Ukraina og forsvaret i Europa trenger våpen. Det er veldig bra for norsk industri, og det har ført til en veldig vekst i etterspørselen etter og der-ved produksjonen av norske våpen og norsk ammunisjon.

Vi jobber også tett opp mot EU om disse regulatoriske grepene som nå trengs, for det er bred enighet – og der er representanten Solberg og jeg helt enige – om at det er viktig at vi rydder vei for at dette nå er en prioritert virksomhet, i en tid der sikkerhetspolitikken er farligere enn på veldig mange tiår.

Erna Solberg (H) [10:20:26]: For å gå tilbake til det større internasjonale bildet: Det er også tatt et europeisk, et fransk-britisk, initiativ til en våpenhvile. Det kunne vært interessant å høre vurderingene fra utenriksministeren om hvordan man mener en slik våpenhvile kan gjennomføres, og hvordan man kan sikre at en våpenhvile nå ikke bare vil gjøre pusterommet lettere for Russland, slik at de kan omgruppere, og bidra til at de kan bygge seg opp – og hvilke betingelser Norge sier til de andre europeiske landene bør være til stede i en slik våpenhvileavtale.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:21:10]: Det er riktig at det er tatt et slikt initiativ. Det er ikke egentlig helt presist å kalle det en våpenhvile i betydningen at alle våpen skal stanse, men man skal avstå fra en del typer angrep. Det er bl.a. gjensidig enighet om å avstå fra angrep på infrastruktur og også legge noen andre begrensninger for å mildne byrden akkurat i denne fasen, mens man tenker ut mer langsiktige løsninger.

Vi har formidlet – og jeg personlig, til Jean-Noël Barrot, den franske utenriksministeren, det var vel på mandag – at det kan være gode grunner til en våpenhvile, men man må ha en slags gjennomtenkt ambisjon for den påfølgende freden. Vi har historisk erfaring fra f.eks. Koreakrigens slutt i juli 1953, som er en litt sammenlignbar situasjon. Der ble det en våpenhvile, et ildopphør, men det ble aldri noen fred – og Nord- og Sør-Korea er delt akkurat der siste skuddet ble avfyrt. Det er ikke en tilstrekkelig fred, etter vår mening.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:22:27]: Vi får glede oss over at tidligere statsminister Erna Solberg ikke fikk Stortinget med på å selge seg ned i Kongsberg Gruppen, slik en foreslo. Heldigvis klarte Senterpartiet

og Arbeiderpartiet med flere å stoppe det forslaget til nedsalg.

Mitt spørsmål til statsråden går på at vi i Senterpartiet har vært opptatt av at vi skal ha en langsiktig forpliktelse gjennom Nansen-programmet, at det er troverdig, og vi mener også det er riktig å øke støtten. Likevel: Over tid lever ikke et land av bistand eller av støtte. Det lever av sine egne naturressurser. Vi i Norge har blitt veldig rike på det, og vi har klart å ha nasjonal kontroll og trygghet og å bruke naturressursene til å bygge landet. Ukraina er et land som er veldig rikt på naturressurser, og det blir nå utsatt for et voldsomt press på kontrollen av delene av sine ressurser.

Mitt spørsmål til utenriksministeren er: Bidrar Norge, eller prøver vi å bidra, overfor Ukraina med å se på hvordan man kan ha en god nasjonal lovgivning for å sikre at Ukraina kan ha kontroll over sine naturressurser for kommende generasjoner?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:23:31]: Jeg er grunnleggende enig i beskrivelsen av hvordan Norge ble rikt. Det er den kloke politikken på hvordan vi forvaltet naturressursene. Det er ikke eksistensen av ressursene i seg selv, men den gode forvaltningen som gjorde at vi ble det landet vi ble. Der er det mange lærdommer å dele, mener jeg, med Ukraina og mange andre land. Der er jeg helt enig med representanten Slagsvold Vedum.

Jeg er glad for at president Zelenskyj var tydelig på at det opprinnelige utkastet til avtale ikke kunne aksepteres. Det ble avslått da det først kom på bordet rett før og under München-konferansen. Det var nærmest en slags kapitulasjon overfor all slik framtidig kontroll. Vi forstår det slik at det de nå diskuterer, har en helt annen innretning, som Ukraina mener de kan gå god for. Det har president Zelenskyj beskrevet. Det er mer snakk om felles utnyttelse og at penger fra dette skal gå til et fond man skal forvalte i fellesskap. Det er i bunn og grunn Ukraina som bestemmer hva de går med på, men vi er i hvert fall mer enn rede til å bistå dem med vår erfaring med å forvalte naturkapital.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:24:36]: Vi kan egentlig takke valg som ble tatt lenge før Nansen var i Ukraina og drev med bistand. Det er valg som gjør at vi i dag har muligheter til å bidra på den måten, så det er langsiktige valg.

Vi ser nå en stormaktrivalisering vi knapt har sett, og i nattens tale var Donald Trump igjen inne på Grønland. Grønland har også store mineralressurser. Selv om Donald Trump sier i talen at det til sjuende og sist skal være det grønlandske folk som skal avgjøre, er det førstemende å se den kampen om naturressurser vi nå ser.

Da er mitt spørsmål til utenriksministeren: Hva er Norges tilbakemelding direkte til USA når det gjelder synet på grønlandspolitikken, og tør vi å være tydelige? Jeg mener det er veldig avgjørende at vi er krystallklare på at det ikke går an at en stormakt som USA presser et naboland som Danmark i situasjonen om hvem som skal ha regulering av det grønlandske territorium.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:25:39]: Respekten for andre lands suverenitet er ikke bare et prinsipp; det er egentlig prinsippet med stor P som gjør folkeretten og internasjonalt samarbeid mulig. Det er helt avgjørende at den respekten er 100 pst.

Kongeriket Danmark – også kjent som riksfellesskapet, som består av Grønland, Færøyene og det vi kjenner som Danmark i sør – er en suveren enhet. Om de vil gjøre endringer på det, er opp til dem som bor i riksfellesskapet. For eksempel er Grønland og Danmark i en diskusjon om Grønlands framtid, men det er verken USAs, Norges eller noen andres rolle verken å rådgi dem eller å bestemme hvordan de endringene skal skje. Vi står 100 pst. bak kongeriket Danmark, sammen med de andre nordiske og europeiske landene, på at respekten for deres suverenitet må være 100 pst., og at eventuelle endringer hos dem må skje helt fritt, internt i riksfellesskapet.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:26:47]: Utenriksministeren var inne på at man skal rydde opp i regulatoriske hindringer. Det er altså over tre år siden fullskalainvasjonen av Ukraina. Man har hatt tre år på seg til å få opp tempoet i våpenproduksjonen og til å rydde opp i dette byråkratiet. Det har vært masse prat om hvor alvorlig situasjonen er, men i praksis skjer det lite. Når det gjelder strøm til Nammo, sa regjeringen at dette var løst for to år siden, og så står vi her igjen, og det er ikke løst. Det er fristende å si at man føler seg ført bak lyset.

Forsvarsrasjonene til amerikanske soldater sto i den norske tollene i nesten ett år. I nesten ett år kranglet Landbruks- og matdepartementet og Forsvarsdepartementet seg imellom. Synes utenriksministeren det er akseptabelt at vi har en sånn sendrektighet når landet er i den situasjonen vi er, og at vi behandler våre nærmeste allierte på den måten når det gjelder å ta inn helt nødvendige varer?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:27:56]: Jeg vil ikke blande sammen de to sakene. For det første er det slik at det skjer betydelig mer produksjon av både våpen og ammunisjon, også i Norge, nettopp på grunn av krigen. Det betyr at det går godt for både Nammo og Kongsberg Gruppen. Det er også viktig at de produserer de høykvalitetsproduktene de gjør, og fordi de produ-

serer stadig mer, får de, som andre bedrifter, over tid behov for enda mer krafttilgang og annet, f.eks. areal.

Som sagt har Energidepartementet nettopp bekreftet at de jobber med hjemmelsgrunnlaget for å kunne prioritere kraft, for det er altså ikke uendelig mye kraft i Norge, bl.a. på grunn av at partier som Fremskrittspartiet er veldig skeptiske til utbygging av vindkraft og en rekke andre kilder som kunne gitt oss mer kraft raskere. Derfor må man prioritere den kraften vi har, og det er et sterkt ønske om at den skal prioriteres til det som er viktigst. Vi har ikke, f.eks. i alle de årene da Energidepartementet var styrt av Fremskrittspartiet, jobbet for at man skal kunne ha den hjemmelen til å prioritere hva man bruker kraft til. Det synes jeg vi bør få, og det er jeg glad for at vi nå jobber med.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:29:02]: Nå har det gått to år, og denne regjeringen har sittet og sett på at kraften blir prioritert til kattevideoer og TikTok foran forsvaret vårt. Det må man nesten ta ansvaret for, istedenfor å snakke om hva som skjedde for mange år siden. Vi må støtte Ukraina, men vi må også bygge opp vårt eget forsvar i et langt raskere tempo enn det ligger an til.

Jeg ønsker å høre med utenriksministeren hva han tenker om dette, f.eks. om at det nå øves og trenes mindre i det norske forsvaret, i en tid der vi vet at sikkerhetstrusselen er større enn den har vært på veldig, veldig lenge, og i en tid der vi ser at vi har behov for å få opp takten, ikke redusere den. Hva tenker utenriksministeren om forsvarsplanen? Det at vi har et sterkt forsvar, henger jo sammen med utenrikspolitikken. Kommer regjeringen til å komme med en revidert utgave av denne forsvarsplanen som gjør at vi nå kan bygge opp raskere, investere og få på plass et sterkere forsvar på kortere tid?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:30:09]: For ordens skyld vil jeg bare minne om at litt av logikken i spørretimen er at man stiller spørsmål som tilligger det konstitusjonelle ansvarsområdet nærværende statsråd har. Det kan være greit å rydde litt opp i det, av og til, også fra presidentskapets side.

Jeg veldig glad for og stolt over at regjeringen har fått med seg et samlet storting, fra Fremskrittspartiet til Rødt, på et meget omfattende løft i Forsvaret. Jeg har vært forsvarsminister og vet at selv om en får mye mer penger, må en også prioritere dem smart. En må sørge for å kjøpe og anskaffe de riktige tingene og skaffe personellressurser til det. Det er ikke slik at alt løses med penger. Vi har f.eks. et veldig press på personell.

Jeg mener at den planen er god. Som representanten Listhaug er klar over, har forsvarsministeren allerede sagt at man gjerne har en dialog om hvorvidt det er elementer av den som skal forseres, fordi den sikkerhetspolitiske situasjonen er blitt enda mer dramatisk, men vi har altså et

historisk løft for Forsvaret som er i gang, og øvelse og andre driftsformål versus investeringer er en konstant i forsvarsdebatten. Det er viktig å skjerme om investeringer, og vi skal ha et godt forsvar også i framtiden.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:31:19]: Det er mange som bekymrer seg over det som skjer i USA, inklusive under tegnede. Det vi ser, er en amerikansk president som bl.a. er veldig opptatt av dette med handelsoverskudd og handelsunderskudd. Det er et faktum at Norge har et handelsunderskudd mot USA og burde ha alle muligheter for å jobbe for å prøve å påvirke hvordan Norge blir behandlet i den tollkrigen som nå skjer.

Regjeringen utnevnte jo en politiker til ambassadør i Washington fordi man mente det var veldig viktig for å kunne påvirke Trump. Vi lurte nå på hvilke resultater vi ser. Vi lurte også på om det har vært noen direkte kontakt mellom utenriksministeren, finansministeren eller statsministeren og inn mot Trump for å prøve å påvirke det som nå skjer, når det gjelder både toll – eventuelt mot Norge – eller det som har å gjøre med støtten til Ukraina, og alt det som er kommet fra administrasjonen.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:32:21]: Svaret på det siste er åpenbart ja, som jeg også svarte på Eriksen Søreides opprinnelige spørsmål. Det er omfattende dialog med de sentrale aktørene i Trump-administrasjonen som berører dette, og det kommer vi til å fortsette å ha. Det er per nå ikke innført noen toll mot Norge fra USA, men vi er hele tiden beredt på det. Anniken Huitfeldt, som er vår ambassadør, er for øvrig i selskap med svært mange politikere. Stadig flere land har valgt å utnevne erfarne politikere til Washington, nettopp fordi det er et helt særegent landskap hvor denne type erfaring faktisk er relevant.

Vi er hele tiden i beredskap for å støtte de bedriftene som handler direkte med USA, men som vi også har svart på mange spørsmål tidligere: Hovedproblemet vårt i dag er ikke toll fra USA rettet mot Norge, noe som p.t. ikke foreligger, men det er altså alle konsekvensene for verdenshandelen generelt, for WTO og for eventuelle beskyttelsestiltak fra EU. Derfor har vi satt inn hoveddelen av støtet mot det som betyr mest for norsk næringsliv, for å sørge for at vi kommer oss trygt igjennom denne handelskrigen.

Presidenten [10:33:32]: Det er helt riktig, som utenriksministeren sier, at det skal være logikk med hensyn til det konstitusjonelle ansvaret, men det er også slik at hvis utenriksministeren begynner å svare på det selv, så blir det sånn.

Bjørnar Moxnes (R) [10:33:45]: I natt holdt Trump sin «State of the Union»-tale, og der gjentok han at USA

skal sikre seg Grønland på den ene eller andre måten. Rødt har fremmet forslag om å si opp avtalen som gir Trump og USA rett til tolv baser i Norge. I sin vurdering av forslaget vårt, som kom på fredag, skriver utenriksministeren – så det er korrekt statsråd – at baseavtalen bidrar til å skape en langsiktighet i forholdet mellom vertslandene og USA, og at det også fører til en større forutsigbarhet i amerikansk opptreden i vår del av verden.

Hvor forutsigbart synes utenriksministeren at USA opptrer i vår del av verden, og hvor mange baser bør Trump få før han skal begynne å oppføre seg forutsigbart?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:34:40]: Det er altså ikke slik at USA har baser i Norge i tradisjonell forstand, men man har altså blitt enige i Stortinget – med massiv støtte – om at de får noen forhåndsavtalte rettigheter, på helt definerte områder hvor USA trenger tilgang i tilfelle krise og krig, og også før krise og krig har inntrådt. Det er i Norges helt klare nasjonale interesse å holde USA engasjert i vår del av verden, i våre områder.

For to dager siden begynte Joint Viking, en viktig militærøvelse, NATO-øvelse, i våre farvann, med betydelig amerikansk deltakelse. Det er vi glad for. Vi ønsker at det skal kunne legges til rette for det, for vi er altså den umiddelbare naboen til verdens største ansamling av atomvåpen på Kolahalvøya. Selv om Arktis ikke er en kilde til konflikt, vil de veldig fort bli trukket inn om det blir en storkonflikt, så vi trenger det nærværet.

Vi vil snarere jobbe for at USA skal være mer til stede og ikke mindre til stede. Vi har lang erfaring med at amerikanske presidenter kommer og går, men det langvarige forholdet skal vi ta vare på.

Bjørnar Moxnes (R) [10:35:45]: Jeg tror ikke det kom et svar på hvor forutsigbar man anser Trumps opptreden å være, ikke minst i Arktis. Vi vet nå at Folketinget i Danmark skal behandle en tilsvarende avtale om baser – dvs. omforente områder, som det heter på nytale. Det skjer i mars. Etter at Trump begynte å true Grønland, har avtalen blitt langt mer kontroversiell hos vårt broderfolk. Toneangivende aviser, til og med borgerlige, tidligere utenriksministre fra begge sider av midtstreken og også borgerlige partier ber nå om at avtalen ikke gjennomføres.

Vil et eventuelt dansk nei til en slik avtale påvirke regjeringens vurdering av den tilsvarende avtalen for Norges del? Jeg vil bare minne om at Danmark i 1953 sa nei til militærbase på dansk jord, inspirert av Gerhardsen-regjeringens nei til nettopp den typen baser i fredstid.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:36:44]: Vi har tidligere i denne spørretimen vært innom de utfordringene kongeriket Danmark har. Norge står 100 pst. på kongeriket Danmarks side når det gjelder

Grønland-spørsmålet, heldigvis sammen med alle de nordiske og de aller, aller fleste europeiske land. Jeg forstår at i en situasjon hvor suvereniteten til kongeriket Danmark trekkes i tvil, vil det også prege diskusjonene i Danmark. Så er det opp til Danmark å ta sine beslutninger, men det skjønner jeg. Det er ingen tilsvarende utfordring fra USA rettet mot Norges suverenitet, og vi har heller ikke registrert noe som tyder på det. Vi er snarere tvert imot opptatt av at det finnes en god del mennesker, f.eks. i Pentagon, i det amerikanske forsvaret, som både kjenner og forstår den særlige betydningen av våre områder. Vi tror det er bra at de er til stede, og at det kan spille inn i det alle innser at er en mindre forutsigbar administrasjonsform under Trump enn det vi er vant til. Derfor mener vi at det vi gjør der, er riktig, og på ingen måte er blitt mer problematisk av det som har skjedd i det siste.

Bjørnar Moxnes (R) [10:37:49]: Jeg tror vi skal ta det Trump sier, på alvor, både truslene mot Danmark om å grabbe til seg Grønland og truslene mot Canada og også Panama.

I forsvarsforliket sa et enstemmig storting at nye fregatter skal anskaffes fra en nasjon «som skal ha sammenfallende strategiske interesser med Norge». Det er det relevant å spørre også denne statsråden om. Vi har sett at Fremskrittspartiet ber om amerikanske fregatter, en slags «appeasement»-politikk overfor Donald Trump. Som utenriksminister, er det regjeringens vurdering at Norge har sammenfallende strategiske interesser med USA i våre nærområder, gitt det Trump sier om både Grønland og Canada – og for øvrig også om Panama?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:38:46]: Vi må være veldig tydelige på – og jeg svarte så tydelig jeg synes jeg som utenriksminister bare kan – at respekt for andre lands suverenitet er grunnprinsippet i all folkerett. Det betyr at vi mener at det å stille spørsmål ved Panamas, Canadas eller kongeriket Danmarks suverenitet er høyst problematisk.

Når det gjelder den amerikanske mangeårige interessen for særlig våre nordområder, og betydningen av å kunne komme Norge til unnsetning og samarbeide med oss – og nå også med Sverige og Finland – i vårt nord, i en situasjon hvor Russland ønsker å etablere sitt bastionforsvar rundt atomvåpnene sine, har jeg ikke registrert noen som helst endring i den amerikanske politikken hittil. Jeg opplever vel snarere at vi har en selvstendig nasjonal interesse i å opprettholde både den interessen og det engasjementet for de områdene, for dette er spørsmål vi bare kan løse i fellesskap med andre.

Så jobber vi hardere enn noensinne for å styrke den europeiske delen av NATO og samarbeide enda mer med våre venner og kolleger på kontinentet.

Bjørnar Moxnes (R) [10:39:55]: Jeg tror mange der hjemme tenker at Norge ikke bør – hva skal man si – legge enda flere egg i den amerikanske kurven, men heller være litt mer selvstendig fra USA og litt mer selvberget på forsvar.

Statsråden er samtidig også ansvarlig for eksportkontrollen. Mens Ukraina desperat trenger luftvern, blir altså NASAMS-systemer – som er veldig gode luftvern, med lang leveringstid – sendt helt andre steder. Rødt foreslo i Stortingets behandling av sist eksportkontrollmelding at regjeringen ikke kun skal ta stilling til om våpeneksport kan tillates, men også prioritere produksjonskøen, sånn at Ukraina kan få forrang, slik USA for øvrig gjorde under Biden, med sine leveranser. Den gang sa regjeringspartiene og de borgerlige partiene nei til Rødts forslag. Vil regjeringen, i lys av den nåværende akutte situasjonen, revurdere dette prinsippet?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:40:56]: Den viktigste måten å prioritere anskaffelser og salg på, er å bidra til både egne og felles anskaffelsesprogrammer, altså at man kjøper våpen for f.eks. donasjoner til Ukraina. En god del av de andre kjøperne av norskproduserte våpen er allierte land, som også er bekymret for sin situasjon. Jeg har f.eks. ikke noe problem med å forstå at Polen har behov for luftforsvar de også, i en situasjon hvor man ikke vet hva som skjer etter Ukraina.

Hovedmålet med eksportkontroll er å sørge for at man holder det regelverket Stortinget har vedtatt. Det er ikke eksportkontrollregelverket som skal brukes til å prioritere hva man produserer til, men derimot er det å legge til rette for mer samtidig produksjon – herunder å skaffe krafttilgang og andre spørsmål – og også bruke penger på både norsk, ukrainsk og alliert våpenindustri en måte å prioritere på.

Bjørnar Moxnes (R) [10:41:57]: Jeg og Rødt mener i hvert fall at i en situasjon der USA varsler at de stanser all våpenstøtte til Ukraina, der angrepene intensiveres – bombene faller, missilene sendes, de knuser boligblokker, sykehus og det som skulle være av infrastruktur i Ukraina – og Norge samtidig, i et selskap hvor staten altså er en veldig stor eier, har kontrakter med land som overhodet ikke er under angrep fra Russland, bl.a. Qatar, er det litt uforståelig at man lar en slags markedsliberalistiske hensyn gå foran hensynet til forsvaret av Ukraina. Det må finnes viktigere hensyn enn de rent kommersielle hensynene for eksport av luftvern. Det er derfor jeg ønsker et tydeligere svar på om man vil, slik USA har gjort tidligere, innføre andre kriterier enn de rent kommersielle for våpeneksporten.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:43:01]: Det er det samme spørsmålet om igjen, og da får man

egentlig samme svar, så jeg viser til svaret jeg nettopp ga. Som representanten Moxnes sannsynligvis er klar over, vil jeg minne om at det ikke bare er fredelig i Midtøsten heller, og at det også finnes aktører, som f.eks. Iran, som truer nabostater. Det er ikke slik at alle andre problemer i verden er opphevet av at det er krig i Ukraina, men nå må hovedinnsatsen vår gå til å bistå Ukraina. Det gjør vi bl.a. gjennom kraftig å investere i vår egen forsvarsindustri, samarbeide med europeiske anskaffelsesprogrammer, hvorav mange ender i norsk industri, og ikke minst utvikle ukrainsk våpenindustri.

Det er helt klart vår hovedinnsats nå når det gjelder våpenproduksjon. Det som må være helt klart, er at selv om Vestens BNP er mange, mange ganger større enn Russlands, har Russland i større grad omstilt til en krigsøkonomi, mens vi fortsatt på mange måter sitter igjen med en fredstidsøkonomi, og det påvirker evnen til samtidig produksjon. Akkurat nå er ikke våpentilgangen til Ukraina spesielt problematisk, men på sikt vil den bli det igjen, spesielt hvis den amerikanske støtten bortfaller.

Sveinung Rotevatn (V) [10:44:26]: Det har no gått 44 dagar sidan Donald Trump tiltredde som president, det har gått 19 dagar sidan J.D. Vance sin tale i München, og det har snart gått ei veke sidan Trump sitt verbale overfall på Volodymyr Zelenskyj i Det kvite huset. I løpet av denne perioden har ønska frå Stortinget om kraftig å trappe opp Ukraina-støtta tilteke i styrke, fordi vi no må vise i handling, ikkje berre i ord, at vi ønskjer å stå ved Ukraina, og fordi det kunne ha hatt stor betydning også i det diplomatiet som no går føre seg.

I helga sa statsministeren at regjeringa kjem til å kome til Stortinget snart. Eg håpar «snart» betyr i morgon. Spørsmålet mitt er: Meiner utanriksministeren at dersom ein ein eller annan gong i løpet av siste 44 dagane hadde handla og kraftig auka støtta til Ukraina, ville det ha vore av det gode, eller er det trass alt best at vi framleis er i den situasjonen Aftenposten viste godt til denne veka, at vi er det landet i Skandinavia som gjev minst til Ukraina?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:45:33]: Nå har statsministeren sagt at han kommer til Stortinget. Han kommer denne uken for å snakke om akkurat de spørsmålene og har invitert til samtaler igjen, i den gode tradisjonen for Nansen-programmet. Selv om mange partier gjerne vil ta dette opp hele tiden og sier at de vil ha mer, ender vi jo opp med å bli enige om store summer. Vi er nå på 35 000 mill. kr, og vi har nettopp distribuert og allokert mange av dem. Jeg tror ikke det er noen stor hemmelighet at statsministeren kommer til Stortinget fordi han ønsker å snakke om mer, men

det er også veldig viktig at dette skjer i nært samarbeid både med Ukraina selv og med andre europeiske land.

Hvis det er noen ting vi har lært, av både de talene og de hendelsene representanten Rotevatn viste til, og alt som har skjedd de siste dagene og ukene, er det betydningen av et sterkt europeisk samhold rundt hvordan vi gjør det, f.eks. om man skal etablere større felles fond, eller den typen spørsmål. Det må også inn i en slags sammenheng, og det må også ses i lys av det vi gjør politisk og diplomatisk.

Jeg er glad for at vi nå får en dialog om støtte, utløst av at 2025 ser ut til å bli et enda mer avgjørende år enn det vi visste for noen måneder siden.

Sveinung Rotevatn (V) [10:46:47]: Sjølv om både utanriksministeren og statsministeren har lagt seg til ein vane der dei omtalar milliardar som tusen millio- nar, endrar ikkje det på det faktumet at vi framleis gir minst av dei skandinaviske landa.

Eg vil stille eit spørsmål som også handlar om pen- gar, som no er ein diskusjon som går i veldig mange eu- ropeiske land, og for så vidt også i USA, og det gjeld dei betydelege russiske midlane som vart frosne etter full- skalainvasjonen. Det vert no diskutert i veldig mange land om ein skal konfiskere desse og nytte dei til å støtte gjenoppbygginga av Ukraina og Ukrainas fridomskamp. Den diskusjonen har vi ikkje hatt så mykje av i Noreg, men no er vi i ein situasjon der vi må snu alle steinar og mobilisere all støtte som er mogleg, særleg dersom støt- ta frå USA viser seg å falle vekk.

Spørsmålet mitt er om regjeringa – i prinsippet, i alle fall – er for at den typen frosne russiske midlar kan brukast, eller om ein meiner at det ikkje bør vere aktuelt.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:47:50]: Jeg vil først si, som en henvisning til disse tallene: Dette er altså øyeblikksbilder. Jeg tror vi allerede – med det vi nå har bestemt – ligger an til å få en ganske annen range- ring i 2025, men det er selvfølgelig avhengig av hva and- re gjør framover. Jeg føler at det er litt viktig å minne om at de nordiske landene i fellesskap ligger aller høy- est på de statistikkene. Det er veldig bra. Noen ganger er Danmark foran, noen ganger er vi foran – det kan vi leve med. Jeg mener at vi må gi nok og riktig og målret- tet støtte, og at vi må samarbeide. Det er det viktigste der.

Når det gjelder frosne russiske midler, er det i prak- sis ingen hos oss, eller svært, svært lite hos oss, så det be- rører ikke vår økonomi umiddelbart. Dette er først og fremst et spørsmål i EU, fordi det er i noen EU-land disse midlene er. Vi både støtter og følger nøye med i den dis- kusjonen som skjer i EU, om hvordan man utløser de midlene. Det vil være møter allerede i morgen i Brussel på stats- og regjeringssjefs nivå, og i dagene som kom-

mer, som vil se videre på dette viktige arbeidet. Vi er i nær dialog med dem, men det er ikke en beslutning vi direkte tar.

Sigrd Zurbuchen Heiberg (MDG) [10:49:10]: I morgon møtest EUs 27 toppleiarar i Brussel for å disku- tere Ukraina og forsvar av Europa. Sidan Noreg ikkje er med i EU, får me ikkje delta på det møtet. Me i Mil- jøpartiet Dei Grøne har lenge meint at me bør knyta oss tettare til Europa og har føreslått her i Stortinget å star- ta forhandlingar om EU-medlemskap, og no ser me jo tydeleg at vår mektigaste allierte sviktar.

Statsminister Mette Fredriksen sa tidlegare i Folke- tinget, då ho vart utfordra på Danmark sitt forhold til EU, at førestillinga om at Danmark vil stå sterkare i den verda som teiknar seg i dag, viss ein står aleine, ikkje ber- re er feil, men djupt skadeleg for Danmark. Danmark er, som Noreg, òg med i NATO, men medan Arbeidarpartiet i Noreg ikkje vil ta debatten om EU-medlemskap, mei- ner altså søsterpartiet deira i Danmark at det ikkje å vera med i EU ville vera djupt skadeleg for Danmark. Kan utanriksministeren forklara oss kvar han meiner Fred- riksen tek feil?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:50:12]: Jeg mener ikke at Fredriksen tar feil i det hele tatt. Jeg er også glad for at Danmark endelig opphevet sitt for- svarsforbehold. Inntil for et par år siden var det jo slik at Danmark var mye mindre med i EU på det for- svarspolitiske feltet enn Norge var, for vi var med i ca. to tredjedeler av de ulike forsvarspolitiske initiativene i EU. Det finnes ikke noen EU-hær eller noe EU-forsvar, og det er heller ingen reelle planer om det, men det er et omfattende samarbeid, bl.a. om anskaffelser og investe- ringer. Der er vi med, og vi ble mer med i fjor, da vi fikk dette strategiske partnerskapet.

At vi står sterkere sammen enn hver for oss, er riktig. Jeg stemte for EU-medlemskap da det sist var oppe, og mener det var en klok beslutning, men det mandatet jeg nå har som utenriksminister, og det vi nå jobber med, er hvordan vi utnytter den tilknytningen vi har til EU – med EØS-avtalen og 100 tilleggsavtaler – inkludert på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området, og samti- dig jobber for å ivareta en transatlantisk ramme rundt vårt kollektive forsvar.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:51:27]: Denne spør- retimen må være betegnende for situasjonen ute i ver- den. Jeg tror det er en rekordlang spørsmålsrunde knyt- tet til første hovedspørsmål, men det er jo fordi ting endrer seg så dramatisk. Amerikanernes støtte til Ukraina, og for så vidt også støtten deres i andre situa- sjoner, er ikke lenger like grunnfestet – en kan i hvert fall stille spørsmål ved om den vil være der.

For Kristelig Folkeparti er det avgjørende at Europa trapper opp, og at Norge gjør mer. Derfor har vi kommet til den konklusjon at forsvarsbudsjettet må økes betydelig og raskere, så vi sier 3 pst. av BNP innen 2027, altså ni år før tida. Det samme gjelder for Ukraina-støtten – den må økes betydelig – og jeg er glad for de signalene utenriksministeren kommer med.

Ifølge oppdaterte tall fra Kiel Institute har norsk støtte til Ukraina vært, som vi har vært inne på, lavere enn fra våre nordiske venner. I løpet av disse tre årene har norsk humanitær, militær og finansiell støtte vært på 3,3 mrd. euro. Sverige har gitt 5,4 mrd. euro, og Danmark har gitt 8 mrd. euro.

Er utenriksministeren fornøyd med en slik situasjon, når vi vet at Norge har hatt enorme olje- og gassinntekter?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:52:33]: Jeg vil først si at jeg ikke helt kjenner meg igjen i de tallene. Jeg tror at vår allokerte bistand, altså allerede utbetalt bistand per utløpet av året, er betydelig høyere enn det. Jeg mener å huske at den er på 56 mrd. kr, som er et høyere tall enn det som ble nevnt. Vi har også nettopp blitt enige om nye 35 mrd. kr for i år, og vi har en langsiktig allokering.

Når man terper på disse tallene, er det viktig å si at det er viktig å gi mye, men dette er en sum av donasjoner av utrangert materiell og nyanskaffelser, det er ulik balanse mellom humanitær og sivil innsats, og det er ulik grad av budsjettvirkning i de ulike landene. Det er klart at hvis man har mye på lager og gir det bort, er det en veldig viktig og verdifull gave, men det er ikke noe som konkurrerer med helse og sykehus. Jeg tror vi blir veldig opp tatt av å sammenligne med akkurat Norden for øvrig, men jeg er glad for at de nordiske landene i fellesskap er helt på topp. Vi er omtrent på nivå med Frankrike i absolutte tall, som har 68 millioner mennesker, så vi er ikke en liten bidragsyter, men statsministeren har sagt at han kommer til Stortinget denne uken for å snakke mer om disse tallene.

Presidenten [10:53:35]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Geir Pollestad (Sp) [10:53:53]: Eg trur veldig mange i Noreg føler ei stor uro rundt det som skjer i Ukraina, og det som skjer i USA, men det er viktig at me ikkje lar dette leggja avgrensingar på den innanlandske politiske diskusjonen om korleis folk har det i kvardagen sin. Det som skjer i Ukraina og USA, påverkar likevel kvardagen til folk og næringsliv i Noreg.

Eit hovudspørsmål er no korleis ein eventuell tollkrig vil påverka Noreg. Kva vil USA gjera mot Noreg, og korleis vil EU opptre mot Noreg? Noreg er eit land som

samla sett har ein veldig liten bruk av toll, og Senterpartiet meiner det ville vera heilt uakseptabelt om EU innfører straffetiltak mot Noreg. Det har tent Noreg svært godt å stå utanfor EUs tollunion, og det må sjølv sagt fortsetja. Me har vår eiga stemme i internasjonale samanhengar, og me kan gjennomføra ein politikk som bl.a. ivaretek matberedskapen til folk i Noreg.

Eg har eigentleg eit veldig konkret spørsmål til utanriksministaren: Har det kome trugslar eller signal frå USA om auka toll mot Noreg?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:55:35]: Det har ikke kommet signaler om direkte toll mot Norge. Vi har ikke vært trukket fram i den sammenhengen, mens man har vært helt konkret om Mexico, Canada, EU og Kina – en rekke andre land. Vi har imidlertid en rekke eksempler på at president Trump har snakket om toll mot alle land, og vi regner jo oss selv som ett av «alle land» utenom USA. Slik sett vet man ikke hva som kan komme, og derfor er har vi en beredskap for det.

Det vil aldri være snakk om at EU skal innføre en straffetoll mot Norge. De har ingenting å straffe Norge for og har ingen intensjoner om å straffe oss. Land kan derimot av og til, når det raskt blir en negativ endring på grunn av ting som skjer internasjonalt på handelsområdet, innføre beskyttelsestiltak for egen industri. Når vi har høy beskyttelse av en del norske landbruksvarer – som jeg og representanten Pollestad er helt enige om – er jo ikke det fordi vi skal straffe andre land; det er fordi vi skal beskytte vår egen industri. På samme måte kan EU komme til å måtte innføre beskyttelsestiltak for egen industri dersom man får generelle effekter av at mange varer blir utestengt fra det amerikanske markedet – og da dumpet på det europeiske markedet.

Derfor består hoveddelen av vår innsats av at næringsministeren, statsministeren, finansministeren og jeg jobber tett i fellesskap med å sørge for at vi får unntak for den typen beskyttelsestiltak. Vårt argument er at det bør vi få, fordi vi er med i EUs indre marked. Den gode nyheten er at det er stor forståelse for dette både i EU-kommisjonen og i relevante EU-land. Den dårlige nyheten er at da vil virkemiddelapparatet deres fort gå mot EUs tollunion, som vi ikke er med i. Det er i den skvisen, mellom å være medlem av EØS, men ikke medlem av tollunionen, at vi skal finne løsninger, slik Solberg-regjeringen lyktes med på noen avgrensede områder sist. Dette kan bli mye bredere områder, og det er det vi jobber mest for nå.

Geir Pollestad (Sp) [10:57:41]: Det er her ein vert litt forvirra når det gjeld det som er forventet frå EU. Ein kan nokre gonger få inntrykk av, frå regjeringa, at det nærmast er sikkert at det vert planlagt mottiltak frå EU, og andre gonger kan ein få inntrykk av at dette vil løysa

seg. I ei sak frå NTB den 27. februar seier EU-kommisjonenens talsperson for handel: «Våre mottiltak vil være direkte rettet mot USA. Vi har aldri sagt noe annet.» I gårsdagens VG seier statsminister Jonas Gahr Støre: «Det er ingen i EU som ønsker å legge toll mot Norge.»

Då har eg lyst til å spørje: Driv ein her med litt skremsele for å skapa eit inntrykk av politisk handlekraft og for å få gjennomført EU-direktiv som er i strid med norske interesser, eller er ein heilt trygg på at me ikkje vil verta utsette for mottiltak frå EU?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:58:43]: Jeg er glad for at det spørsmålet blir stilt om igjen, for da kan jeg prøve å forklare det enda tydeligere. Når det gjelder EUs reaksjon på direkte toll fra USA, vil det logisk nok være toll mot USA – det er helt riktig. Vi snakker med EU om dette på aller høyeste nivå hele tiden, og de har en beredskap for at de må innføre generelle beskyttelsestiltak, som andre land og regioner noen ganger har gjort. Da er det regler i WTO for hvordan man håndterer tredjeland. Det er ikke uten videre slik at man kan plukke land etter hvem man er mest venn med og slikt, for det vil være mange land som ønsker det, f.eks. nærstående land som Storbritannia og Sveits, som også kunne sett for seg at de skulle få det. For å bistå EU – for å si det slik – i å velge at vi skal få det, minner vi om at det indre markedet og EØS-avtalen gjør at vi er enda tettere koblet på. Dette er ikke enkle spørsmål som løses bare med en samtale, dette er ganske dype, strukturelle ting det må jobbes ordentlig med.

Det ville være høyst uansvarlig nå ikke å ta EØS-avtalen på det aller dypeste alvor, i den svært farlige situasjonen vi er i. Det er helt reelt at vi er opptatt av at det nå gjelder å være på vakt for Norge og ivareta viktige norske interesser.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:00:15]: Det har gjennom generasjonar tent Noreg godt at vi ikkje har vore med i EU og har stått utanfor EU sin tollunion. Gjennom det har vi kunna føre ein sjølvstendig politikk basert på nasjonale interesser, byggje tettare samarbeid med både EU-land og andre europeiske land og inngå handelsavtalar med land ulike plassar i verda. Det har vore ein tydeleg norsk strategi som har tent både norsk næringsliv og det norske folket godt. Vi har òg hatt lågare tollsatsar enn EU på mange område, både knytt til tekstilar og til bilar.

I fjor haust, då Senterpartiet og Arbeidarpartiet sat i regjering saman og EU innførte straffetoll mot Kina, valde Noreg ut frå våre interesser ikkje å følge etter. Når det gjeld våre interesser, har det å stå utanfor tollunionen òg

vore viktig for å ivareta det som over tid har vore den største og viktigaste fastlandsindustrien i Noreg, næringsmiddelindustrien, med 40 000 tilsette og 200 mrd. kr i omsetning. Er statsråden einig i at det har tent Noreg godt å stå utanfor EU sin tollunion?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:01:25]: Den fremste fordel for Norge med den politikken vi har ført der, er at vi har kunnet ha et høyt beskyttelsesnivå mot de landbruksvarene vi lager selv, samtidig som vi har hatt omtrent ingen toll på de landbruksvarene og andre varer vi ikke produserer selv. Sånn sett er Norge og EU ganske like – vi beskytter det vi trenger å beskytte. Vi produserer ingen biler, så hvorfor i all verden skulle vi ha toll på biler? Vi produserer f.eks. kjøtt, og derfor har vi toll på kjøtt, noe tidligere statsråd nok er klar over. Egentlig oppfører vi oss ganske likt. Altså: Vi forsøker å ha så lite toll som mulig, men vi beskytter der det trengs, og siden vi har litt ulik industri, beskytter vi litt ulike ting.

Det som gjør at det har gått godt i Norge, er at vi har hatt EØS-avtalen, og at vi har vært fullverdig medlem i det indre marked. Vi er ikke litt med i EØS, vi er helt med i EØS. Vi har nøyaktig like regler i forhold til andre land når det gjelder det som skjer i det indre markedet, og så har vi altså et unntak for landbrukssektoren. Det har gitt oss muligheten for å ha både et høyt beskyttelsesnivå og en aktiv, selvstendig landbrukspolitikk. Det er egentlig hovedforskjellen på oss og EU. Resten er ganske likt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:02:35]: Her bekreftar jo utenriksministeren at Noreg og EU har ulike interesser på handelsområdet. Vi ivaretek våre nasjonale interesser basert på kva som er strukturen i norsk økonomi, kva som vil tene norske interesser på ulike område, òg bl.a. i forhold til handelsavtalar med andre land og kva slags tollsatsar vi opererer med, og at vi ikkje minst har nokre viktige interesser å ivareta på jordbruksområdet og ein næringsmiddelindustri som har ei verdiskaping på ca. 200 mrd. kr i året, og som bidrar til vekst og verdiskaping i heile Noreg. Kan statsråden ut frå det garantere at det framleis vil vere den norske linja framover at det vil tene Noreg å stå utanfor EU sin tollunion, og at det ikkje er aktuelt for Noreg å gå inn i han?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:03:25]: Skulle det være noen endring på det, måtte det være i lys av hele diskusjonen om EU-medlemskap, og regjeringen har ikke tatt noe initiativ til noen samtale om medlemskap i EU. Det vi har, er altså en svært omfattende EØS-avtale, og det er utrolig viktig å understreke at vi er helt med der. Ethvert direktiv som besluttes i Brussel, skal i prinsippet gjennomføres hos oss etter demokratiske prosesser i EU, slik at vi har like regler. Det

er det som gjør at landbrukssektoren og deler av næringsmiddelindustrien burde være EØS-avtalens aller beste venner, for det betyr at resten av norsk verdiskaping er fullintegrert, mens en sektor som bare vil kunne fungere i sin nåværende form med høyt støttenivå og tollvern, er skjermet. Skulle vi f.eks. få en handelsavtale, som enkelte i Senterpartiet av og til har argumentert for, ville alt dette være åpent på nytt, og man ville måtte «trade» mellom landbruksvarer og fisk f.eks., som vi fikk et eksempel på da vi måtte lage en avtale med Storbritannia. EØS-avtalen er god for Norge, men da gjelder det å utnytte den maksimalt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:04:34]: Kjernen i EØS-avtalen er at vi skal gjøre selvstendige nasjonale vurderinger av regelverk EU innfører. Hadde det vore ein fullstendig automatikk i at vi berre skulle akseptere alt EU vedtek i kvar samanheng, ville ikkje EØS-avtalen ha vore mogleg etter den norske grunnlova. Det er nettopp difor Senterpartiet er oppteke av at når det kjem direktiv som utfordrar grunnleggjande nasjonale interesser, ikkje minst på eit viktig område som forvaltning av naturressursane våre og energipolitikken vår, skal vi føre ein politikk basert på det som tener Noreg sine interesser, ikkje EU sine interesser.

Det er riktig at dei aller fleste land som er med i tollunionen, òg er med i EU, men det finst andre eksempel, som Tyrkia. Dei er med i tollunionen utan å vere medlem i EU. Difor er det viktig i dagens situasjon å få avklart at det tener Noreg sine interesser å stå utanfor tollunionen og basere eit aktivt internasjonalt handelssamarbeid på dei linjene vi har hatt. Kan statsråden bekrefte det?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:05:42]: Jeg kan bekrefte at vi står utenfor tollunionen, og jeg kan bekrefte at det ikke er noen planer om å endre på vår tilknytning til EU i dag. Det vil alltid være en diskusjon i Norge om utenrikspolitiske veivalg, og nå er det så mye som er i spill og så mye som endrer seg i de faste punktene i tilværelsen, at jeg tror det å utstede garantier for all framtid er uklokt. Det er imidlertid ingen planer om å endre på den grunnleggende tilknytningsformen. Samtidig er det et veldig sterkt ønske fra Arbeiderparti-regjeringen som nå sitter, om å sørge for at vi får etterlepet kraftig ned, at vi tar EØS-avtalen på stort alvor – det er viktig for arbeidsplasser land og strand rundt i Norge – og at vi virkelig går tungt inn i det.

Jeg vil også bare igjen si at ingen av de direktivene det var uenighet om da vi satt sammen i regjering, berørte grunnleggende nasjonale interesser når det gjelder kontroll over strøm. De var helt andre direktiver, og det vi nå innfører på det området, er en helt logisk forlengelse av ting vi også selv mener, nemlig at det er smart å bruke fornybar energi, og at det er smart å isolere hus.

Presidenten [11:06:43]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:06:57]: Då får utanriksministeren pause, for dette spørsmålet er til samferdselsministeren.

Regjeringa føreslår eit forbod mot varsling av vegforhold. Vi veit at bilistar flest er omsynsfulle og aktsame i trafikken, og vidare har vi politiet, som har som si viktigaste oppgåve på vegen å førebyggje farlege situasjonar. Synleg politi eller informasjon om at politiet er på vegen, er også førebyggjande. Av slike grunnar varslar politiet sjølv om sine eigne kontrollaktivitetar. Bruk av fotoboksar er ei kontroversiell kontrollform, i særleg grad strekningsmålingane. Det skal alltid varslast om slike kontrollar. Ifølgje statsråden sin eigen rapport seier tyske vegmyndigheiter, som handterer ei langt større trafikkmengde enn statsråden gjer, at varsel om kontroll gjer sjåførar meir merksame, og at slik konkret informasjon òg har ein førebyggjande effekt utover det konkrete kontrollpunktet.

Kan statsråden forklare kvifor det som i andre land vert omtalt som førebyggjande, liksom skal vere trafikkfarleg i Noreg?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:08:16]: Det er viktig å forklare hva dette grepet handler om. Det er slik i dag at noen leverandører leverer såkalt varsling. Det varsles da om kontroller. Det kan være fartskontroller og kontroller fra Statens vegvesen. Fartskontroller i Norge er, som representanten sikkert vet, ofte lik ruskontroll, fordi de gjøres rutinemessig fra politiets side. Disse tjenesteleverandørene har også leveranser på varsling av dyr, hindringer i veibanen osv. Det siste er jo bra. Det siste synes vi åpenbart er et godt tiltak. Det bidrar til trafikk-sikkerhet, og det er positivt at den type tjenester finnes. Det vi imidlertid ikke ønsker, er at politiets kontroller, som også kan være ruskontroller, skal være varslet på forhånd. Det svekker helt åpenbart samfunnets mulighet til å sanksjonere lovbrudd. Det finnes ingen logisk begrunnelse for å være varslet om kontroller – hvis man har en atferd som er i tråd med lovverk og regelverk.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:09:29]: Når ein les denne rapporten, kan det sjå ut som politileinga vektar omsynet til statskassa høgare enn sikkerheita på vegane. Forbodet mot denne varslinga skal altså handhevast. Det er knappe politiressursar i landet, og vi slit med mykje alvorleg kriminalitet i samfunnet elles. Rapporten antydgar at det kan vere så mykje som 130 000 aktive brukarar av desse vegvarslingstenestene i dag – i tillegg til Google Maps og andre som varslar om det same.

Kor høgt vektar regjeringa jakta på dei som mottok denne trafikkinformasjonen i bil opp mot bruken av politiressursar på reell kriminalitet, og meiner statsråden at ein bøtesats på 10 200 kr for å motta informasjon i bilen om fare på vegen samsvarer med den alminnelege rettsoppfatninga?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:10:26]: Vi må huske på at utgangspunktet for dette arbeidet er at vi i Norge har en visjon, en nullvisjon. Vi har gode resultater i Norge når det gjelder nedgang i antallet drepte og skadde i trafikken, men vi er langt unna det målet vi har. I Nasjonal transportplan var regjeringen veldig tydelig på at vi ønsker å intensivere arbeidet med å redusere antallet drepte og skadde i trafikken. Der ble bl.a. denne type tiltak skissert. I etterkant av det har regjeringen gått i gang med å se på hvordan vi kan gjøre den type innstramminger som skal bidra til økt trafikksikkerhet.

Det er ikke vanskelig å forestille seg at når det varsles om kontroller på forhånd, og det f.eks. er en sjåfør som har en hang til å kjøre i rus, så unngår man å kjøre og bli tatt akkurat der. Det kan ikke jeg se på som et samfunns-gode. Jeg ser ikke at det er en fordel eller en god ting for samfunnet vårt at vi lager mekanismer som gjør at folk som ikke følger lover og regler, kan sette oss andre og seg selv i fare.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:11:30]: Det er ei kjensgjerning at det er svært lite politi på vegane i dag. Eg køyrer sjølv frå Sunnmøre til Oslo kvar einaste veke, og eg trur eg kan telje på éi hand dei politibilane eg har sett det siste halve året, om nokon i det heile teke. Det forebyggjande arbeidet politiet burde gjere ved å vere synlege i trafikkbildet, er ikkje til stades. Dei vegvarslingstenestene som finst i dag, har i alle fall hindra meg frå å køyre på dyr eller gjenstandar eller frå å hamne i farlege situasjonar ei mengde gonger. Når ein då skal forby desse systema, som f.eks. Safedrive og andre, fordi dei varslar om nokre kontrollar, når politiet sjølv varslar om sine egne kontrollar – dei legg ut på sidene sine når det er kontroll – og ein skal hindre folk frå å ha eit system som skal varsle i trafikken, verkar det eigentleg stikk motsett av hensikta.

Så igjen: Kva er logikken i å hindre vanlege folk og yrkessjåførar frå å kunne få varsel om farlege situasjonar?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:12:38]: Det er jo her vi er ved kjernen i saken. Jeg har ikke foreslått at det skal være forbud mot å varsle om farlige situasjoner. Jeg har ikke foreslått at det skal være forbud mot å varsle om hindre i veibanen. Jeg har ikke foreslått at det skal være forbud mot å varsle om dyr i trafikken. Det jeg har foreslått, er at det skal være et forbud mot å varsle om

kontroller. Hvis folk følger loven, kjører etter fartsgrensen og holder seg rusfrie, har de jo ingenting å frykte fra politiet og myndighetenes kontroller.

Jeg er fristet til å stille spørsmålet tilbake: Hva er den logiske begrunnelsen for å bli varslet om politikontroller?

Presidenten [11:13:18]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:13:33]: Då skal utanriksministeren få svinga seg igjen.

Vår såkalla nærmaste allierte og leiar for den frie verda, USA, er ikkje lenger leiar for den frie verda. Trump-administrasjonen har stilt seg i spissen for demonteringa av internasjonal rett og internasjonalt samarbeid, gjentek russisk propaganda om krigen i Ukraina, går til angrep på demokrati og ytringsfriidom, trugar allierte med militær maktbruk og heiar fram den ytre, autoritære høgresida i Europa.

Spørsmålet er: Er USA framleis vår nærmaste allierte? Trump har gjort det klart at dei set «America first». Det er sjølvsagt USA sine egne interesser som vil avgjera om dei eventuelt vil koma andre til unnsetning. Sviket mot Ukraina og trugslane om å ta Grønland med militærmakt peiker i ei heilt anna retning.

For norsk utanriks- og sikkerheitspolitikk må dette bety ei realitetsorientering. I årevis har førestillinga om at USA uansett vil forsvare oss, vore som eit religiøst dogme. Det skulle ikkje stillast spørsmål ved, samtidig som det har lagt sterke føringar på innretninga av vårt eige forsvar og på norsk utanrikspolitikk. Noreg har stilt lojalt opp for USA på krigsoppdrag, og norske regjeringar har tilpassa seg til det USA kan akseptera, i håp om at det vil koma oss til gode ein annan gong. Om det i det heile var ein brukbar strategi før, er det i alle fall ikkje det lenger. Det vil ta tid å gjera oss mindre avhengige av USA, og det er eit arbeid som må starta no. Er utanriksministeren einig i at me gjer klokt i å setja norske interesser fyrst, byggja alliansar som faktisk er bygde på felles interesser, og bli meir uavhengige av USA?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:15:33]: Det er vel da et spørsmål fra representanten Fiskaa om hvorvidt vi skulle koble oss enda tettere til Europa, for det er egentlig det eneste troverdige alternativet. Mitt syn på det – hvis jeg tolker spørsmålet slik – er at det er riktig at vi bør knytte oss enda tettere til det europeiske fellesskapet, også på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området. Det bør skje innenfor rammen av NATO, for selv om USA skulle spille en mindre rolle i NATO i framtiden, har vi strukturene, kommandoene, øvelsene – som bl.a. pågår akkurat nå – bygget rundt den strukturen, som har 32 medlemmer. Ett av de medlemmene er

USA. Det er ingen tvil om at det er det største landet i NATO og viktig i NATO, men NATO er mye mer enn det.

Det er riktig og viktig at når det gjelder vårt nærmeste verdifelleskap, vårt syn på f.eks. hvordan internett skal reguleres, hvordan vi skal håndtere kunstig intelligens, hvordan vi skal forsvare velferdsstatene, finner vi jo mye mer fellesskap med de andre landene i EU, f.eks. de nordiske landene. Slik sett mener jeg at det i den situasjonen som er nå, er viktig å løfte den delen av vår utenrikspolitikk, for det er vel neppe slik at Fiskaa eller jeg tenker at det er Kina eller Russland man da skulle alliere seg med. Da må det være at man skal ha et tettere samarbeid med Europa, og jeg gleder meg til at SV også tar konsekvensen av det, f.eks. i synet på EØS-avtalen. Man bør jo være med i det samarbeidet som faktisk finnes, og ikke teoretisere om ett som ikke eksisterer i dag.

Jeg vil være helt klar på at vår forsvarspolitiske forankring ligger i NATO, og det er i vår interesse å sørge for i best mulig grad å ivareta det transatlantiske samarbeidet. Innenfor det må vi styrke den europeiske dimensjonen av forsvaret, og også samarbeide enda tettere med de landene som verdimeessig og interessemessig står oss aller nærmest i Europa.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:17:30]: SV er ein sterk tilhenger av sterkare samarbeid med dei nordiske og dei nordeuropeiske landa, gjerne innanfor ramma av NATO, fordi dette er land me deler interesser med.

Det eg lurar på, er om utanriksministeren meiner at Noreg og USA deler interesser, for det er i norsk sikkerheitsinteresse at folkeretten blir respektert. Noreg og mange andre land er veldig avhengige av det vernet folkeretten gjev, men stormaktene Russland og USA deler ikkje denne interessa. Dei drar nytte av ein internasjonal orden der makt gjev rett, og der internasjonale rettsreglar blir dregne i tvil og undergravne, for då kan dei ta seg meir til rette. At USA no har ein president som openbert ikkje bryr seg om folkeretten, må etter SV si meining bidra til den nødvendige realitetsorienteringa i norsk sikkerheitspolitikk. Noreg og USA har ikkje samanfallande interesser her. Er utanriksministeren einig i det?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:18:30]: Jeg tror ikke det er noen hemmelighet at det er stor politisk avstand fra både mitt parti og den sittende regjering og stort sett alle andre partier i denne sal til mye av det Trump-administrasjonen står for. Blant annet den omfattende debatten som var på Debatten på NRK i går, minnet igjen om det, og også mange samtaler som har vært i denne salen når det gjelder verdifelleskap. Det tror jeg det er viktig at vi sier fra om. Jeg har bl.a. sagt veldig tydelig fra om så sent som i dag hva som er vårt

syn på kongeriket Danmarks krav på absolutt respekt for sin suverenitet, som er ett eksempel på det, eller Canadas. Jeg vil likevel ikke gå dit at vi skal sammenligne Putin og Trump, for president Putin i Russland har jo faktisk eksplisitt brutt folkeretten i sitt angrep på Ukraina. Det er mange uttalelser fra Trump vi synes er problematiske, men vi er liksom ikke helt på samme nivå.

Det er også slik at vi, gjennom det transatlantiske fellesskapet, har en anledning til å melde inn hva vi synes om det som sies i USA, og gjennom europeisk samarbeid kan vi styrke den andre delen av det naturlige fellesskapet.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:19:41]: USA har jo øg brote folkeretten, men la oss halda oss til Ukraina og Russland sitt angrep på Ukraina. Når då USA svik Ukraina, er det veldig dramatisk for ukrainarane, og det set øg oss på prøve. Europeiske land har heldigvis teke veldig tydeleg avstand frå Trump sine russiske løgner om kven som starta krigen, og me står samla om å forsvara Ukrainas rett og moglegheit til sjølv å bestemma si eiga framtid. Den framtida skal ikkje forhandlast fram mellom Russland og USA over hovudet på ukrainarane sjølve.

Trump har brukt moglegheita til å leggja press på Ukraina for å få kontroll over naturressursane i landet. Det er ein avtale som gjev USA og amerikanske selskap rettar til og inntekter frå Ukrainas mineralressursar. Han blir no forsøkt pressa på Ukraina. Sånne inntekter er ikkje mindre viktige når landet skal byggjast opp igjen, så korleis vil regjeringa støtta Ukraina i å ha kontroll over eigne naturressursar og inntektene frå desse?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:20:48]: Som jeg også svarte på spørsmålet fra Slagsvold Vedum i samme sak, er vi for det første mer enn tilgjengelige for våre gode venner i den ukrainske regjeringen til å bistå med vår erfaring i forvaltning av naturressurser. Den er god, for en av våre største eksportartikler er hvordan man håndterer naturressurser.

Jeg er glad for og mener det var riktig og klokt av Zelenskyj å si nei til det opprinnelige forslaget. Nå er det en kraftig revidert utgave Ukraina sier de ønsker å underskrive, som har en helt annen tilnærming til både eierskap og kontroll, men som inviterer til betydelige amerikanske investeringer i denne viktige sektoren for Ukraina. Det er noe president Zelenskyj selv tok opp først. Det var faktisk Zelenskyj som først snakket om samarbeid om naturressurser, så tok det en litt underlig vei via Trump, og nå er de nok nærmere det han opprinnelig ønsket seg. De må bestemme, men vi er klare til å støtte dem. Det må det ikke være noen tvil om.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:21:47]: Det er bra at utenriksministeren opnar for at me òg kan støtta Ukraina meir konkret med å få kontroll på naturressursane sine.

Når det gjeld spørsmålet om strategiske mineral og det å snu det blinde auget til krigsbrotsverk, har òg EU svin på skogen. No føregår det ein brutal krig i det austlege Kongo, der drap og valdtekter har ført store grupper på flukt, og gruppa M23 har teke kontroll over Goma. Alle veit at Rwanda støttar M23 økonomisk og politisk, og alle veit at ei av årsakene til krigen nettopp er tilgang til og kontroll over kobolt og andre strategiske ressursar. Det er òg godt kjent at store delar av desse ressursane hamnar i Rwanda, der dei blir kvitvaska og eksporterte. Likevel inngjekk altså EU ein strategisk avtale med Rwanda for eit år sidan for å få tilgang til desse minerala. EU-parlamentet meiner at EU må trekkja avtalen. Er utenriksministeren einig i at sånne avtalar er i strid med dei prinsippa me forsvarer og er avhengige av?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:22:55]: Situasjonen i det østlige Kongo, i både Nord- og Sør-Kivu og lenger nord, er høyst problematisk, og vi ser en dyp involvering av M23, som igjen er støttet av Rwanda, det er helt riktig. Vi står opp for Den demokratiske republikken Kongos suverenitet og støtter de mange afrikanske fredsinitiativene som nå er på gang, bl.a. den såkalte Luanda-prosessen. Det er nå en diskusjon i flere vestlige land og i EU om hva man gjør med Rwanda i den situasjonen som nå har oppstått, som altså i denne omgang – selv om det er en lang historie – oppsto etter at avtalen ble inngått i fjor. Diskusjonen om eventuelle sanksjoner mot Rwanda er på bordet både i EU og i Storbritannia, som er spesielt viktig på grunn av deres nære historiske relasjoner til Rwanda. Dette står på dagsordenen. Jeg diskuterte det med flere av mine kollegaer så sent som for halvannen uke siden i Johannesburg, hvor det var møte i G20, hvor vi er gjesteland, og da sto situasjonen i det østlige Kongo veldig høyt på dagsordenen.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:24:02]: Då skal eg ta eit siste spørsmål, som òg handlar om folkeretten og nærmare bestemt atomvåpen.

Den franske presidenten, Macron, har nyleg teke til orde for at Frankrike kanskje kan stilla atomvåpena sine til disposisjon i forsvar av Europa som ei slags erstatning for atomvåpena til USA. SV er uenig i atomvåpenstrategien til NATO. Me meiner at NATO må leggja prinsippet om førstebruk av atomvåpen på hylla. Då statsministeren blei spurt om kva han meinte om utspelet frå Macron, sa han kort at det er bra at det blir snakka om det. Han refererte i det heile ikkje til Arbeidarpartiet og arbeidarbevegelsen sin visjon om ei verd fri for atomvåpen. Noreg stiller heller ikkje på statspartsmøtet om FN sitt atomvåpenforbod denne veka, trass i at regjeringa jo

seier at ein skal vera observatør, eller har gjort det før. Kvar har det blitt av atomvåpentabuet til Arbeidarpartiet?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:25:04]: Arbeiderpartiet har en lang tradisjon for å ønske en verden uten atomvåpen. Vi var også direkte medvirkende til at visjonen om en verden uten atomvåpen til og med kom inn i NATOs strategiske konsept. Likevel har det hele tiden vært klart at vi ikke ønsker en ensidig nedrustning på NATO-siden. Det må være resultatet av en balansert nedrustning mellom de statene som har atomvåpen. At stater som ikke har atomvåpen, mener at de som har atomvåpen, bør slutte med det, er bare litt interessant. Det er mye mer interessant å få til en nedrustning mellom dem som har det. Der er vi ikke nå.

Fordi det er stilt store spørsmål om de grunnleggende sikkerhetsgarantiene, eller det i hvert fall i det europeiske rommet er betydelige samtaler om det, er det veldig mange nye og litt uvante spørsmål som nå er på bordet. Det er ingen tvil om at NATO er en allianse som i ytterste konsekvens også besitter atomvåpen. Det beste bidraget til ikke-spredning i moderne historie er nok den amerikanske atomparaplyen, som har gjort at veldig mange avanserte industriland har avstått fra å skaffe sine egne. Det kan nå komme i spill, og det er også en diskusjon vi er nødt til å delta i, hvis dette går enda lenger.

Presidenten [11:26:13]: Da går vi til dagens siste hovedspørsmål.

Trond Helleland (H) [11:26:28]: Mitt spørsmål går til statsråd Nygård.

I oppkjøringen til Nasjonal transportplan, som kom for ca. ett år siden, var statsråden rundt med mange lek-kasjer og også mange forhåndsløfter. Et av løftene var at vi nå måtte legge større vekt på robustheten og beredskapen innenfor infrastrukturen. I NTP, som kom like etterpå, står det 4 sider om det, blant ca. 250 sider. Så kom totalberedskapsmeldingen. Der står det vel egentlig ingenting om samferdsel, og det vises til NTP.

Da er spørsmålet mitt: Hvordan vil Stortinget bli informert og involvert og kunne bidra til å styrke robustheten og beredskapsevnen i norsk transportsektor? Det har blitt ytterligere aktualisert de siste årene gjennom det vi har hørt i salen her i dag. Jeg føler at det har vært lite snakk om dette etter at NTP ble behandlet. Der var det lite omtale av det. Det var noen overordnede prinsipper, men dette er jo konkrete ting. Hvordan vil Stortinget involveres i det arbeidet som nå må gjøres med å styrke beredskapen i samferdselssektoren?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:28:00]: Jeg er glad for det spørsmålet. Dette er et veldig viktig tema, som ble

veldig aktualisert da Putin angrep Ukraina i 2022. Det har vært et tema på dagsordenen i mitt departement siden det.

Vi hadde et nordisk transportministermøte allerede kort tid etter det, hvor vi satte i gang et arbeid mellom våre tre land – Finland, Sverige og Norge, og også Danmark var inne – med embetsgrupper som jobber med hvordan vi skal forberede oss sammen, og hvordan vi skal jobbe med øst-vest-forbindelser, som åpenbart har blitt viktigere. Det var også en del av oppdraget inn i NTP, som ble nevnt, og derfor er det omtalt i NTP-en, slik representanten refererer til.

Konkrete ting er Ofotbanen, det er Kongsvingerbanen, og det er Østfoldbanen – det siste vil vel ikke Høyre bygge, men det er nå så. Det er også E14, og det er E45 Kløfta, for å nevne noen veistrekninger. Det er altså mange konkrete prosjekter. Det mest konkrete er det vi har gjort i statsbudsjettet for inneværende år, hvor vi går inn med penger til disse fylkeskommunale bruene som trenger forsterkning. Det er allerede håndtert.

Det vil i de kommende statsbudsjettene selvfølgelig være spor etter det som sies i NTP, hvordan vi nå skal prioritere det som er Forsvarets behov og beredskapsmessige hensyn. Vi har laget et rammeverk sammen med Forsvarsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet for å få opp prioriteringene fra Forsvaret, for det er selvsagt slik at selv om det vil være mange strekninger som kan være nyttige å prioritere, har vi ikke penger til alle de prosjektene man ønsker seg. Derfor må også Forsvaret inn i en prioriteringstrakt sammen med transportetatene, slik at vi får løftet opp de viktigste strekningene.

Vi jobber veldig godt sammen med våre nordiske kollegaer. Vi ser også nå på hvordan vi kan koordinere våre nasjonale planer bedre, og vi har tett og god dialog med de øvrige nordiske landene om dette temaet. Det er faktisk et veldig godt arbeid i gang, og dette er selvfølgelig ikke siste gang vi har det temaet på dagsordenen.

Trond Helleland (H) [11:30:02]: Det er fint at det er et godt arbeid på gang. Spørsmålet mitt var på hvilken måte Stortinget vil kunne ta del i dette arbeidet, for det kan jo hende at det også finnes innspill her som er verdt å lytte til. For øvrig vil jeg bemerke at så vidt jeg vet, går Østfoldbanen helt til svenskegrensa allerede i dag, men det er ikke sikkert den svingen innom Fredrikstad er avgjørende for beredskapen; der er det kanskje andre behov som gjelder.

Så vil jeg si at vi nå nok en gang opplever at Dovrebanen er stengt. Det er en bru oppe ved Otta som hanger og vil være stengt fram til april. Før hadde vi Randsklev bru, som var stengt i ett år. Spørsmålet blir jo: Vi hadde en ganske massiv oppfylld av lagre i Forsvaret – vi har fylt opp og fortsetter å fylle opp, og så sender vi

noe videre – men i hvilken grad har vi reserveløsninger for bruer, planer for reparasjon av saboterte jernbanestrekninger, deler til vital digital infrastruktur, osv.? Vestfoldbanen ble stengt fordi det manglet en sporveksel, og den måtte de hente i Sverige. Hva har vi på lager?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:31:14]: Den banen som var omtalt, går nå til Sverige, så det å karikere at man ønsker å utvikle den strekningen, vil jeg si at ikke står seg veldig godt.

Som representanten påpeker, har vi noen utfordringer med infrastrukturen vår på jernbanesiden. Det veldig tydelige svaret på det er at vi må fortsette med det arbeidet vi har påbegynt, nemlig å prioritere drift, vedlikehold og fornyelse høyere og bruke mer penger på det. I tillegg må selvfølgelig sektoren hele tiden være granskende og selvgranskende i den forstand at vi må vurdere: Har vi god nok beredskap? Hva er det anledning til å ha liggende av deler og materiell? Det tenker jeg er helt naturlig at våre virksomheter og etater hele tiden har et bevisst forhold til.

Når det gjelder den konkrete hendelsen som nå er nevnt, er det slik med denne broen at det var gjort en gjennomgang – på forhånd, for så vidt – og den var forsøkt forsterket etter «Hans». Likevel fikk vi en hendelse hvor broen ble skadd. Nå jobber man intensivt for å forsøke å få den broen opp igjen så raskt som mulig, og vi prøver også å håndtere de konsekvensene som medfølger for reisende.

Presidenten [11:32:23]: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:32:28]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:32:31]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Frank Edvard Sve til statsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmålene 13 og 14, fra henholdsvis representantene Hårek Elvenes og Else Marie Rødby til forsvarsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 19, fra representanten Hege Bae Nyholt til forsknings- og høyere utdanningsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 21, fra representanten Une Bastholm til landbruks- og matministeren, vil bli tatt opp av representanten Kristoffer Robin Haug.

Spørsmål 1

Fra representanten Frank Edvard Sve til samferdselsministeren:

«Regjeringa la i mars 2024 fram sin NTP, som presenterer Arbeidarpartiet og Senterpartiet sine planar for samferdselspolitikken dei neste tolv åra. Her tok regjeringa Støre prosjektet Møreaksen til 30–40 mrd. kr heilt ut av NTP. No står stortingsrepresentant og fyrstekandidat til Arbeidarpartiet i Møre og Romsdal fram og lovar bygging av Møreaksen i Molde-området i den neste fireårsperioden som ei valkampsak for Arbeidarpartiet.

Gjeld Arbeidarpartiet sin politikk berre for enkelte, eller står statsminister Støre bak sin eigen politikk og eigen NTP, som har fjerna prosjektet Møreaksen heilt dei neste tolv åra?»

Presidenten [11:32:39]: Dette spørsmålet er trukket tilbake.

Spørsmål 2

Marian Hussein (SV) [11:33:00]: «Den 24. februar ble styret i Universitetssykehuset Nord-Norge HF invitert til å fatte vedtak om nedleggelse av døgnplassene på Storslett og Storsteinnes. Pasientene ved Storslett vil med dette få sitt døgntilbud på DPS-nivå i Alta.

Hvordan er vedtaket om nedleggelse av døgnplassene i tråd med gjennomslaget til SV ved behandlingen av Nasjonal helse- og samhandlingsplan om at regjeringen skal sikre at antallet døgnplasser i psykiatrien økes i tråd med framskrivingene for den enkelte helseregion, og at man skal ha desentralisert psykiatrisk behandling med døgntilbud?»

Jan Christian Vestre (A) [11:33:50]: Takk for et viktig spørsmål.

La meg først si at psykisk helse og rusbehandling er høyt prioritert for regjeringen, og vi står selvfølgelig ved det vi har blitt enige om, også med vår gode budsjett-partner og venn SV i Stortinget. Som en følge av det har vi vært veldig tydelige på at det er behov for døgnkapasitet. I opptrappingsplanen for psykisk helse er dette omtalt. Det er også et eget resultatmål som heter:

«Hindre nedbygging av sengeplasser og sikre at døgnkapasitet i psykisk helsevern er på et nivå som møter behovet for å ivareta barn, unge og voksne med alvorlig psykisk lidelse som har behov for døgnbehandling.»

Selv om vi på langt nær er i mål, er jeg glad for at vi har klart å stoppe reduksjonen i døgnplasser. De siste ti årene har det forsvunnet veldig mange døgnplasser, og vi har stoppet den nedgangen. Vi har sågar hatt en liten

vekst i antall døgnplasser. Det mener jeg er positivt, og det viser også at dette styringssignalet virker.

Samtidig er helse- og omsorgstjenestene våre hele tiden i utvikling. Vi må ta høyde for omstillinger også i døgntilbudet. Det handler både om faglig utvikling på feltet, det handler om tilgang til helsepersonell, som vi vet er en sårbarhet mange steder, og det handler selvfølgelig om økonomi og bærekraftig finansiering av helse-tjenestene våre. Derfor er det viktig å presisere at kravet om å hindre nedbygging av døgnplasser måles på regionnivå og ikke på lokalt nivå. Det betyr at man kan ha noen lokale variasjoner, men i stort skal det altså ikke være noen nedbygging.

Helse nord opplyser at de vil opprettholde den samlede døgnkapasiteten i tråd med Stortingets vedtak og i tråd med opptrappingsplanen for psykisk helse selv om det er nødvendig å gjøre noen omstillinger. Helse nord opplyser om at den samlede døgnkapasiteten ved Universitetssykehuset Nord-Norge vil bli opprettholdt. Den skal altså ikke ned. I tillegg sier Helse nord at de vil styrke sine desentraliserte tjenester. Helse nord vil bl.a. gjøre de polikliniske og ambulante tilbudene mer robuste og fleksible, og i tråd med vedtaket det ble vist til, skal UNN samarbeide med kommunene for å søke om samhandlingsmidler for oppbygging av alternative tilbud.

Jeg forstår at dette skaper mye lokal diskusjon, og at det også kan skape usikkerhet og uro. Jeg har også hatt møte med de berørte kommunene og er opptatt av at det her må søkes å finne løsninger mellom kommunene og helseforetaket for å se på hva som er mulig å få til av samhandlingsprosjekter. Det vil fortsatt være døgntilbud ved DPS-ene, men dette samles altså på færre lokasjoner, ifølge Helse nord.

Disse omstillingene skal ta høyde for det vi vet av utviklingstrekk, ikke minst mangel på helsepersonell. Det er viktig å understreke at dette også handler om å styrke tilbudet til pasientene med de mest alvorlige og sammensatte lidelsene i regionen. Det er derfor helseforetaket og Helse nord har gjort denne vurderingen.

Marian Hussein (SV) [11:36:51]: Jeg hører at statsråden ikke svarer på hvordan dette sikrer og er i tråd med den avtalen vi har.

Vi har distriktpsykiatriske sentre i Norge for å sikre at folk som har behov for psykisk helsehjelp, får hjelp der de bor, uten å måtte reise til sykehus. Det man gjør nå, er å legge ned godt fungerende fagmiljøer og si at pasientene må dra til sykehuset. Ved Storslett gjelder dette 17 stillinger som må bort. Det er 17 kompetansearbeidsplasser i distriktet Nord-Troms. Det er også muligheten til å utdanne framtidige leger og spesialsykepleiere.

Dette er kommuner som ikke har de største musklene til å bygge opp disse tilbudene. Hvorfor mener stats-

råden det er viktig at staten bygger ned, i stedet for at staten er med og hjelper distriktene til å ha gode psykiske helsetjenester for befolkningen i nord?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:37:57]: Takk for oppfølgingsspørsmålet.

Det er selvfølgelig en veldig viktig oppgave for oss å sikre at alle innbyggere i Norge, uansett om de bor i by eller land, øst eller vest, nord eller sør, har gode helsetjenester av høy kvalitet, korte ventetider og god tilgjengelighet. Det er utgangspunktet for hele helsepolitikken vår. Helsetjenestene våre har imidlertid vært, og er, i kontinuerlig endring. Det som var riktig struktur for noen år tilbake, er ikke nødvendigvis riktig struktur også inn i framtiden.

Jeg vet at representanten også er opptatt av de store personellutfordringene vi møter spesielt i Nord-Norge, der det enkelte steder er kritisk mangel på helsepersonell, og der det er stor usikkerhet for om vi klarer å opprettholde høy kvalitet og et bærekraftig tjenestetilbud også i framtiden. Da er det viktig at de som er satt til å gjøre disse faglige vurderingene, fagfolkene i helseforetakene sammen med de tillitsvalgte, også har handlingsrom til å gjøre nødvendig omstilling når det er behov for det. Hvis vi ikke tillater det, risikerer vi at vi svekker kvaliteten på helsetjenestene til befolkningen vår, og det mener jeg ikke er en god strategi.

Marian Hussein (SV) [11:39:00]: Det er økonomi som brukes som grunnlag for denne nedleggelsen og ikke personellmangel. Jeg har vært og besøkt Storslett. De har ikke personellmangel. Det de sliter med, er muligheten for at de blir lagt ned – dette nedleggingsspøkelset som har hengt ved dem. Akkurat denne døgnavdelingen sørger for at man har et godt ambulant akuttteam og et godt fungerende FACT-team. De samhandler tverrfaglig over tid.

Riksrevisjonen har ikke vært nådig med hvor vanskelig det er å opprettholde gode tjenester for mennesker med ROP-lidelser. Akkurat i denne regionen er det også ganske mange som har disse behovene, og kommunene opplever at de samarbeider godt. Ordføreren i Kvæangen har vært veldig tydelig på at man her kommer til å rasere et helsetilbud for en ganske presset kommune. Jeg klarer ikke å høre at statsråden har tatt alvoret inn over seg med tanke på hva dette betyr for befolkningen i Nord-Troms.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:40:09]: Det er nok litt uenighet om hvilken betydning dette vedtaket vil ha. Jeg forstår veldig godt at det blir usikkerhet og utrygghet knyttet til sånne omstillingsprosesser, og det er helt rett og rimelig at en både kjemper for lokale arbeidsplasser og for et tilbud en er godt kjent med, men

Universitetssykehuset i Nord-Norge og Helse nord går jo ikke inn i denne prosessen fordi de ønsker å svekke tilbudet til innbyggerne sine. Snarere tvert imot mener de at dette er helt nødvendige omstillinger for å sikre at hele befolkningen i Nord-Norge får et best mulig helsetilbud nå og inn i framtiden.

Som jeg sa i det første svaret, er det heller ikke riktig at dette svekker den samlede døgnkapasiteten. Det er det vi har vært enige om å styre etter. Det opprettholder også UNN og Helse nord, men de mener at dette samlet sett vil bidra til at innbyggerne får et bedre tilbud. Det kan være ulike meninger om dette, det har jeg respekt for, men jeg har tillit til at våre fagfolk i helseregionene gjør disse vurderingene ut fra de beste helhetshensyn.

Spørsmål 3

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:41:27]: «Regjeringen har sendt på høring et forslag der de foreslår å gi seg selv fullmakt til å stille krav om godkjenning av private virksomheter for å sikre helsepersonell i det offentlige. Premisset for forslaget er at private truer det offentlige helsetilbudet, og at det er nødvendig å ha bedre kontroll over fremveksten av slike tilbud dersom hensynet til tilgangen av helsepersonell tilsier det.

Hvilket insentiv har de offentlige sykehusene til å være gode arbeidsgivere hvis de ikke lenger trenger å kjempe for å beholde sine ansatte?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:42:05]: Takk for spørsmålet. Jeg er helt enig i at vår felles helsetjeneste skal være så god, holde så høy kvalitet, ha så god tilgjengelighet, være så orientert mot pasientene og ha såpass korte ventetider at den er førstevalget til innbyggerne våre. Jeg mener, på akkurat samme måte, at vi som offentlige arbeidsgivere må være gode arbeidsgivere. Det er konkurranse om arbeidskraften. Vi kan ikke ta helsepersonell for gitt.

Jeg mener at vi i litt for mange år har tatt helsepersonell for gitt for mange steder. Det å sørge for at våre felles sykehus er attraktive arbeidssteder, at vi gir mer faglig frihet, at vi gir utviklingsmuligheter, at en opplever å ha tillit, at en opplever å bli sett, at en kan få utvikle seg, at en har spennende og meningsfulle oppgaver, og at en ikke bruker for mye av arbeidshverdagen sin på tidsstyver, byråkrati, unødvendig rapportering og annet som stjeler tid fra faget – alt dette er det viktig at vi gjør. Skal vi beholde og rekruttere personell til vår felles helsetjeneste, må vi sørge for at vår felles helsetjeneste er en god arbeidsgiver.

Det forslaget regjeringen har hatt på høring, og som jeg tar sikte på å sende til Stortinget, handler ikke om det. Det handler om at det bør være slik at det finnes

muligheter til gjennom forskrift å fastsette godkjenningsordninger for private helseaktører, under gitte forutsetninger. En slik godkjenningsordning har vi jo i dag for spesialisthelsetjenesten. Den hadde vi også under forrige regjering. Der er det også mulig å fastsette en slik godkjenningsordning, bl.a. av hensyn til kvalitet og beredskap.

Jeg har foreslått at vi i denne hjemmelen også bør kunne legge vekt på tilgangen på helsepersonell, og det er fordi vår felles helsetjeneste har et sørge-for-ansvar. Konkret betyr det at våre felles sykehus over hele Norge skal ha 24-7-akuttberedskap. De skal behandle alle alvorlig syke pasienter. De kan ikke velge pasientstrømmen sin, de skal ta alt det som kommer inn fra nødetatene. De skal utdanne framtidens helsepersonell. Dette er grunnleggende, viktige samfunnsoppgaver hvor den offentlige helsetjenesten må være en bærebjelke.

Sett i lys av helsepersonellkommissjonen og sett i lys av perspektivmeldingen, som sier at mangel på helsepersonell kan bli en av de store utfordringene i årene framover, mener jeg det er forsvarlig, ut fra en beredskapstankgang, å ha en hjemmel som ikke er en vid hjemmel, men en ganske smal hjemmel, en unntaksbestemmelse som vil kunne brukes i enkelte tilfeller, hvis en ser at det i deler av Norge ikke er mulig å opprettholde sørge-for-ansvaret i de felles sykehusene. Det vil da kunne legge noen skranker og begrensninger for etableringen av private tjenester som ikke har dette sørge-for-ansvaret.

Denne saken har vært på høring. Det er mange meninger. Det er noen som er veldig for, det er noen som er veldig mot, det er mange som er midt imellom. Regjeringen går nå gjennom de høringsinnspillene. Jeg utelukker ikke at vi er villig til å justere forslaget, men jeg mener likevel at dette er riktig å gjøre.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:45:08]: Det var sterkt å lese i Adresseavisen i dag at tillitsvalgte ved St. Olavs hospital går ut og sier at de frykter rovdrift på ansatte ved det offentlige sykehuset i Trondheim.

Forslaget til Støre-regjeringen, som de har sendt på høring, kan egentlig forenklet oppsummeres med at regjeringen med lov i hånd skal kunne tvinge helsepersonell til å jobbe i det offentlige dersom sykehus er i en situasjon der det er mangel på helsepersonell. Det er flere problematiske sider ved Støre-regjeringens resonnement. Det første er tanken om at private truer de offentlige sykehusene. Innen spesialisthelsetjenesten har jo det offentlige monopol, med noen unntak. Det andre tvilsomme poenget i resonnementet er at regjeringen bruker ordet «dersom» når de snakker om mangel på helsepersonell. Mangel på helsepersonell er ikke i fjern fremtid; det er nå-situasjonen. Veldig mange sliter med å få vaktene til å gå opp.

La meg stille spørsmålet på en annen måte: Hvorfor har ikke statsråden tro på at det offentlige vil vinne konkurransen om helsepersonellet? Har ikke statsråden større ambisjoner for den offentlige helsetjenesten?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:46:11]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Som jeg forsøkte å si, handler ikke dette om å legge begrensninger på hvor helsepersonell skal jobbe. Som jeg også sa, er det konkurranse om arbeidskraften, og de offentlige sykehusene må være gode arbeidsgivere og foretrukne arbeidsgivere. De må rett og slett være så gode arbeidsplasser at helsepersonell har lyst til å jobbe hos dem. Det er ikke det dette handler om.

Det handler om at vi vil kunne komme i den situasjonen – jeg håper ikke det skjer, men det kan skje – at vi i enkelte deler av landet blir så sårbare at vi ikke klarer å opprettholde vårt sørge-for-ansvar. Hvis vi ikke kan opprettholde vårt sørge-for-ansvar overfor innbyggerne våre og sørge for at vi har akuttberedskap 24-7 og kan behandle alvorlig syke, fordi helsepersonellet strømmer til private helseaktører som har åpent på dagtid, som tilbyr kun et fåtall behandlinger, og som kanskje ikke engang kan regnes som et sykehus, må vi som politikere ta ansvar for det. Derfor mener jeg at en trenger en slik hjemmel.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:47:14]: Som jeg har påpekt, mener regjeringen at en fullmakt til å bestemme hvilke private tilbydere som skal tilby helsetjenester, kun skal benyttes dersom det oppstår mangel på tilgang på helsepersonell. Det resonnementet mener jeg er tvilsomt fordi mangel på helsepersonell er en utfordring allerede i dag. Hvordan ser regjeringen for seg å bruke loven? Det er ikke godt nok forklart i høringsbrevet. Der står det at hjemmelen skal brukes hvis det er en nærliggende risiko for et forsvarlig tjenestetilbud.

For å få en tydeligere forståelse og en pekepinn på hvor ofte denne hjemmelen kan benyttes, vil jeg spørre statsråden: Hvor mange ganger i 2023 eller 2024 har mangelen på helsepersonell vært så alvorlig at det forelå nærliggende risiko for at det offentlige ikke ville kunne opprettholde et forsvarlig tjenestetilbud?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:48:12]: Nå er jo dette en lov som gir hjemmel for å fastsette en forskrift i framtiden, ikke i fortiden, så jeg vet ikke hvor meningsfullt det er å ta utgangspunkt i tall tilbake i tid.

Vi skal få grundig anledning til å diskutere denne saken når den blir fremmet for Stortinget. I den proposisjonen vil regjeringen selvfølgelig redegjøre grundig for både hva høringsinstansene har uttalt, og hvilke eventuelle justeringer som er gjort i dette forslaget. Da kan vi få

en ordentlig god debatt i Stortinget, som vi alltid bør i viktige saker, og dette er også en viktig sak.

Så må jeg understreke og minne om at en hjemmel i spesialisthelsetjenestelovgivningen for å fastsette en godkjenningsordning for etablering av private helsetilbydere gjennom forskrift også var til stede, så vidt jeg vet, under åtte år med borgerlig regjering. Da kunne en legge vekt på både kvalitet, beredskap og andre hensyn. Det er altså den samme hjemmelen vi nå foreslår en forsiktig utvidelse av, i møte med de mulige helsepersonellutfordringene vi ser i årene framover.

Spørsmål 4

Siv Mossleth (Sp) [11:49:32]: «Behandling av akutt hjerteinfarkt (STEMI) er så rask som mulig åpning av den tette blodåren i hjertet. Statsråden har vist til trombolyse som alternativ til døgnapent PCI-senter i Bodø. Men 50–60 pst. av pasientene kan ikke få trombolyse, eller de har manglende effekt av trombolyse. Hos disse pasientene vil den permanente skaden i hjertet bli større og større jo mer tid som går før de kommer til PCI-senteret.

Da statsråden pekte på trombolyse som løsning, visste statsråden at opp mot 60 pst. av pasientene ikke kan hjelpes ved trombolyse?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:50:19]: Takk for spørsmålet. Jeg har stor forståelse for at tilbudet til pasienter med hjerteinfarkt skaper engasjement. Som representanten vet – dette har vi diskutert flere ganger før – er det Helse nord som har sørge-for-ansvaret for pasientene i helseregionen og for at det gis forsvarlig helsehjelp. Jeg lener meg selvfølgelig på de medisinskfaglige vurderingene som gjøres i helseregionen. Jeg er jurist og politiker, ikke lege, og jeg mener at vi politikere skal være forsiktig med å politisere medisinskfaglige spørsmål. Vi må ha tillit til at fagfolkene gjør de vurderingene og fatter de beslutningene innenfor helseforetaksmodellen som er riktig for at pasientene skal ha et godt tilbud.

Som kjent har styret i Helse nord vedtatt at invasiv kardiologi skal være faglig, organisatorisk og administrativt samlet i ett senter, ved Universitetssykehuset i Nord-Norge. Dette senteret har to driftsteder: et døgnkontinuerlig senter lokalisert ved Universitetssykehuset i Nord-Norge, i Tromsø, og et dagtilbud lokalisert ved Nordlandssykehuset, altså i Bodø. Det er drift ved PCI-laben i Bodø alle hverdager på dagtid for de samme pasientkategorier som også før har hatt dette tilbudet i Bodø. Jeg har selv vært og besøkt dette senteret sammen med representanten, og jeg tror vi begge kan skrive under på at det jobber fremragende fagfolk der, som gir

god helsehjelp til innbyggerne. Vi skal være takknemlig for det tilbudet. Det er også slik at pasientene transporteres til Tromsø hvis komplikasjonsfaren er stor, for der har man annen og bedre ekspertise, men også de akutte PCI-tilfellene som oppstår på kveld, natt og i helgene, utføres som prosedyre i Tromsø.

Den faglige anbefalingen er at det gis trombolyse innen 30 minutter etter første medisinske kontakt hvis pasienten ikke kan behandles med PCI innen 120 minutter. Dette er en medisinskfaglig vurdering som gjøres i det enkelte tilfellet med den enkelte pasient og av ansvarlig behandler. Trombolyse er en blodproppbehandling som kan gis prehospitalt, i praksis gjerne i ambulansen. Ifølge Helse nord er trombolyse førstevalget for flertallet av pasienter med store hjerteinfarkt, basert på Helse nords geografi.

Det er helt riktig som representanten sier, at det ikke er alle pasienter som kan motta trombolyse. Det kan være på grunn av kontraindikasjoner. Noen pasienter vil ikke ha effekt av trombolyse – på folkelig språk kalt blodfortynnende. Jeg forstår og er kjent med at det er ulike faglige meninger om dette og ulike synspunkter, og det er viktig at de faglige spørsmålene diskuteres og reises i fagmiljøene.

Den store utfordringen er likevel at det er for få pasienter som får trombolyse, noe også ekspertgruppen som evaluerte behandlingen, har slått fast. Raskere trombolyse i regionen vil bety redusert dødelighet og lavere risiko for hjertesvikt etter infarkt. Derfor er det bra at dette tilbudet styrkes, bl.a. gjennom prosjektet «trygg akuttmedisin».

Siv Mossleth (Sp) [11:53:25]: Jeg har lyst til å understreke det helseministeren sier og vet, nemlig at mellom 50 pst. og 60 pst. av pasientene ikke kan hjelpes ved bruk av trombolyse. Det betyr at beste praksis er PCI-behandling. Innenfor anbefalt behandlingstid er det 100 000 mennesker omkring Tromsø som har tilgang til beste praksis, nemlig primær PCI, døgnet rundt. Cirka 100 000 mennesker omkring Bodø har ikke et sånt tilbud. Det vil si at det er veldig stor forskjell på tjenestene, og jeg skjønner ikke hvordan ministeren kan forklare det når han har et overordnet ansvar for de faglige tilbudene og for likeverdigheten.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:54:27]: Som jeg sa i svaret, er det slik at pasienter i regionen som ikke kan ha trombolyse eller ikke kan få behandling ved PCI-senteret i Bodø, vil bli transportert til Tromsø, hvor det er et døgnapent tilbud. Også der jobber det veldig dyktige fagfolk. Det viktige for oss er ikke akkurat hvor tilbudet ligger, men at tilbudet har god kvalitet, at det er tilgjengelig, at det er faglig forsvarlig, at vi kan opprettholde høy kompetanse og ha faglig utvikling, for også

dette feltet er heldigvis under faglig utvikling. Der mener jeg at vi må ha tillit til de vurderingene helseregionen gjør. Jeg forstår at PCI-debatten i Bodø er oppriven, og jeg forstår det er mange meninger. Jeg har møtt og brukt mye tid – selvfølgelig – på dem som mener det også skulle vært et døgnåpent tilbud der, men det mener altså ikke Helse nord, og da er dette opp til Helse nord å beslutte.

Siv Mossleth (Sp) [11:55:32]: 95 pst. av befolkningen i Salten kan få PCI-hjelp innen anbefalt tid i Bodø. Halvparten av dem som bor rundt Bodø, får det i løpet av 1 time når det er åpent i Bodø. Dersom disse pasientene må reise til Tromsø, tar det nesten 4 timer, altså 3 timer og 51 minutter. Dette er offentlig korrekte tall. Det er en utrolig stor forskjell på å få behandling innen 1 time og å få behandling innen 4 timer, som er dobbelt så lang tid som anbefalt tid. Jeg skjønner fortsatt ikke hvordan du kan unnlate å ta ansvar og påpeke overfor Helse nord at likeverdighet må til i denne saken.

Presidenten [11:56:33]: Presidenten minner om at talen skal rettes gjennom presidenten og ikke i du-form til statsråden.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:56:40]: Jeg mener at det å ta ansvar er å sørge for at helseregionene kan fatte gjennomtenkte, helhetlige og ansvarlige beslutninger ut fra hva som tjener alle innbyggerne. PCI i Bodø er ganske grundig diskutert. Representanten vet at det for en tid tilbake var en ekspertgruppe som hadde to forslag til konklusjon. Det ene var å beholde PCI i Bodø som et dagtilbud, men da underlagt Universitets-sykehuset i Nord-Norge, i Tromsø. Det andre forslaget var å legge det ned og flytte pasientene til Tromsø. Jeg har ikke sett noen ekspertutvalg, faglige vurderinger eller utredninger i Helse nord eller hos andre som nå tilsier at en skulle endre den vurderingen. Da mener jeg det ville vært direkte uansvarlig av meg å gripe inn mot faglige råd i Helse nord og be dem om å ha et tilbud de mener det ikke er faglig grunnlag for.

Spørsmål 5

Kjersti Toppe (Sp) [11:57:59]: «Aktiv dødshjelp er igjen ein debatt i Noreg. I Nederland, der dødshjelp er lovleg, innvilgar ein dødshjelp til stadig fleire og yngre personar. I 2022 fekk 8 720 personar hjelp til å dø i Nederland, som utgjer heile 5,1 pst. av dødsfalla i landet. Som statsråd har ein ei stor moglegheit til å fronte kva verdiar helsetenestene skal byggje på, slik som livshjelp i staden for aktiv dødshjelp og gode tilbod innan palliasjon og smertelindring.

Kva gjer statsråden sjølv for å unngå ei utvikling i Noreg som den vi ser i Nederland?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:58:45]: Takk til representanten for et veldig viktig, vanskelig og krevende spørsmål. Jeg er veldig glad for at representanten stiller det, så takk for det.

Denne regjeringen er selvfølgelig opptatt av å sikre god lindrende behandling og å gjøre døden mest mulig verdig. Er det noe vi vet i livet, er det at vi alle en gang skal dit. Vårt landsmøte, vårt partiprogram og denne regjeringens politiske plattform åpner ikke for assistert eller aktiv dødshjelp. Vi er helt enige om at vi må prioritere livshjelp. Vårt mål er å sørge for at mennesker i Norge får god behandling for sine lidelser og sykdommer. Alle som trenger det, skal få god lindrende behandling og omsorg i den siste fasen av livet. For personer med kroniske og alvorlige lidelser er både fastlege, øvrige kommunale helse- og omsorgstjenester og spesialisthelsetjenesten viktige aktører for å nå dette målet. Så har vi en rekke supplement til de ordinære tjenestene som også gjør en uvurderlig jobb og sørger for veldig viktige bidrag inn i det som kan kalles «sistehjelp».

Regjeringen vil bidra til at tilbudet om lindrende behandling og omsorg ivaretar hele mennesket, og at det legges til rette for et sammenhengende og koordinert forløp av tjenester i tråd med den enkeltes ønsker og verdier. I budsjettet for 2025 er det bevilget midler til oppfølging og implementering av tiltak fra Meld. St. 24 for 2019–2020, Lindrende behandling og omsorg, bl.a. til kompetanseutvikling og barnepalliative team. Det er utarbeidet nye råd og veiledere innenfor lindrende behandling til helse- og omsorgstjenesten, og de regionale helseforetakene har i 2025 fått i oppdrag å utarbeide opplæringstilbud i palliasjon. Vi vil satse på både breddekompetanse og spisskompetanse innenfor dette viktige fagfeltet.

Det er etablert tverrfaglige palliative team som skal bidra til at mennesker som trenger lindrende behandling og omsorg, og ikke minst deres pårørende, blir ivaretatt, og at de mottar helhetlige og sammenhengende tjenester. For å ivareta barn som har en livstruende eller livsbegrensende sykdom, er det etablert barnepalliative team i sykehusene våre. De skal sikre et likeverdig tilbud for barn og unge over hele landet.

Det ukrenkelige menneskeverdet er den grunnleggende verdien for tjenesten vår, og det er ingen i vårt land som skal måtte føle at de er en byrde eller en belastning mot livets siste dager. Når livet nærmer seg slutten, skal vi gjøre alt det vi kan for at det skjer på en så verdig måte som mulig. Alt det vi kan gjøre for å være til stede i menneskers liv – støtte, gi medisinsk forsvarlig behandling og smertelindring, være til stede for mennesker –

mener jeg er det aller viktigste sporet å forfølge. Det er verdier som er ganske grunnleggende også for meg, og som jeg mener at vi må stå opp for sammen og gjøre alt det vi kan for å forbedre og sikre. Jeg synes det er bra at representanten reiser dette spørsmålet, og jeg mener at vi sammen bør kunne gjøre enda mer for å sikre at dette skjer med verdighet og omsorg.

Kjersti Toppe (Sp) [12:01:52]: Eg vil seia tusen takk for svaret. I oppfølgingsspørsmålet vil eg inn på eit debattinnlegg som stod i Aftenposten, der ei ung anonym jente skreiv at berre debatten om at nokons liv bør hjelpast til sjølv mord på medisinsk grunnlag, gjer noko med livskvaliteten. Dette er ei jente som lever med Aspergers syndrom og spiseforstyrningar, og som skriv at ho har diagnoser som kvalifiserer til aktiv dødshjelp i Nederland. Ho føler ho lever eit verdig liv, men har no begynt å tvila på verdien av livet sitt. Ho vil vera ein byrde for mange livet ut, men synest debatten er vanskeleg og at det er eit paradoks at ein har ein nullvisjon mot sjølv mord samtidig som ein får ein debatt om aktiv dødshjelp.

Eg vil spørja helseministeren kva han har å seia til alle dei som lever med livslange diagnoser i Noreg i dag.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:03:01]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Som jeg var inne på i det første svaret, mener jeg at ingen i Norge skal føle at de er en byrde eller belastning for noen, og kanskje aller minst for velferdsstaten. Vi har bygget velferdsstaten ut fra noen grunnleggende prinsipper om likhet, rettferdighet og trygghet. Det at ingen av oss vet når vi trenger velferdsstaten, men skal være trygge på at den dagen vi trenger velferdsstaten, får vi hjelp av den så lenge det er behov for det, er en grunnleggende verdi i det sosialdemokratiske Norge som jeg mener vi skal hegne om, beskytte og ta vare på, for det er en veldig fin samfunnskonstruksjon.

Det sagt håper jeg at jeg nå har gjort klart og tydelig rede for hva jeg mener om dette, hva regjeringen mener om dette, og hva vårt landsmøte mener om dette. Vi må også ha respekt og takhøyde i den offentlige debatten for at det er lov å ha andre meninger om dette. Det at det er et meningsmangfold og et liberalt debattklima, tror jeg er sunt, også fordi det trygger oss i det budskapet og i de prioriteringene vi mener er riktig.

Kjersti Toppe (Sp) [12:04:05]: Statsråden var inne på stortingsmeldinga om lindrande behandling og omsorg, som vart vedteken i 2020. Der var det eit klart mål frå eit samla storting at ein skulle få til aktiv livshjelp, smertelindring og omsorg som eit tilgjengeleg tilbod for alle, uavhengig av alder, diagnose, funksjonsnivå og bustad. Eg har no fått bekymringsmeldingar frå nord om at Universitetssjukehuset i Nord-Noreg har be-

stemt å leggja ned ei velfungerande palliativ eining på Harstad sjukehus som har vore der i 17 år, og å erstatta den med eit palliativt team, noko som er ei klar svekking av det tilbodet og eit heilt anna tilbod enn det ei fagleg eining kan tilby.

Med det statsråden sa i sitt første svarinnlegg: Vil statsråden kunna sikra at det ikkje vert lagt ned døgnplassar på ei palliativ eining som den i Harstad?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:05:12]: Det er helseregionen som har ansvaret for dimensjoneringen av tilbudet, og som fortløpende gjør de faglige vurderingene av hvilke tilbud som skal være hvor. Det sagt er det jo et mål for oss at vi skal styrke det palliative tilbudet, både breddekompetansen og spisskompetansen innenfor det. Det er viktig overfor barn og unge, det er viktig overfor voksne, og det er viktig overfor eldre. I takt med at befolkningen blir eldre – og vi får jo være glad for at folk lever stadig lenger, for det er også et tegn på medisinske framskritt og gjennombrudd og at vi får et stadig bedre samfunn – må vi være forberedt på at det vil være mer behov for gode tjenester og omsorg innenfor palliasjon. Da må vi sørge for at vi både utdanner nok personell, har gode og attraktive jobber for dem, tar vare på kompetansemiljøene og selvfølgelig også at det er tilstrekkelig kapasitet i den tjenesten. Det vil nok være ulike vurderinger av dimensjonering og hvor tilbudet skal være, og jeg forutsetter selvfølgelig at Helse nord tar ansvar for det og sørger for at alle innbyggerne i regionen har et godt tilbud også innenfor palliasjon.

Spørsmål 6

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:06:27]: «Da Senterpartiet var del av regjeringen, fikk vi bl.a. skalert ned Ocean Space Centre, NTNU, Vikingtidsmuseet og Regjeringskvartalet. Tullinløkka-løsningen for Nationaltheatret beregnes å koste hele 10 mrd. kr. Som statsråd foreslo jeg en nedskalert løsning. Nå ligger saken hos den nye statsråden for kvalitetssikring.

Kan statsråden redegjøre for viktigheten av kvalitetssikring av slike prosjekter, og hvordan arbeidet med kvalitetssikring i Finansdepartementet foregår under nåværende statsråds ledelse?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:07:17]: La meg først takke for spørsmålet og samtidig berolige representanten med at arbeidet med ekstern kvalitetssikring av store statlige investeringer foregår på nøyaktig samme måte under min politiske ledelse som da representanten var finansminister.

Investeringer med kostnader som ikke står i forhold til nytten, legger beslag på ressurser som kunne gått til

andre og viktigere formål. Målet med statens prosjektmodell og ordningen med kvalitetssikring er nettopp at vi skal unngå feilinvesteringer og få bedre kontroll med kostnadene. De siste årene har vi, som representanten nevner, hatt utfordringer i flere store statlige byggeprosjekter – både i planlegging og i gjennomføring. Det er bekymringsfullt.

Representanten Vedum nevner Nationaltheatret spesielt. Alternativene som er utredet for rehabilitering av Nationaltheatret fra Statsbygg, er alle veldig kostbare og innebærer høy gjennomføringsrisiko. Når vi skal ta en beslutning om veien videre for Nationaltheatret, må vi vite hva det koster å ta vare på selve det historiske bygget, og vurdere kostnader og risiko ved ulike ambisjonsnivåer for videre utvikling av teateret.

Som finansminister ga representanten Vedum sammen med kulturministeren en ekstern kvalitetssikrer i oppdrag å gå gjennom Statsbyggs utredning. De er i tillegg bedt om å utrede et minimumsalternativ der det historiske bygget rehabiliteres. De ser også på hvordan vi kan redusere usikkerheten og få informasjon om flere mulige lokasjoner.

Ordningen med ekstern kvalitetssikring er viktig for å belyse kostnader og risiko grundig før vi tar beslutninger. Regjeringen vil ta stilling til hvilket alternativ som skal planlegges videre for Nationaltheatret, når vi har et kvalitetssikret beslutningsgrunnlag.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:09:25]: Nå kommer den vurderingen fra kvalitetssikring i løpet av mars måned, i hvert fall etter planen, og det er viktig og også betryggende å høre at man fortsatt kjører grundige og gode kvalitetssikringsprosjekter i Finansdepartementet. Som statsråden sier, har dessverre mange store statlige byggeprosjekter de siste årene blitt mye dyrere enn ventet. Sammen nedskalerte Senterpartiet og Arbeiderpartiet flere av dem.

La meg gå til Nationaltheatret. Selvfølgelig må vi ta vare på Nationaltheatret. Operahuset i Sydney er et fantastisk bygg, og kostnaden er i dagens kroneverdi 7 mrd. kr. Da man pusset opp nasjonalteatret i London, selvfølgelig et helt annet bygg, var kostnaden ca. 1 mrd. kr. Også her står vi overfor et stort prosjekt – vi ser bort på vårt flotte nasjonalteater – men det begynner å miste helt bakkekontakten når man begynner å snakke om en størrelsesorden på 10 mrd. kr fordi man i tillegg til å pusse opp bygningen skal lage et underjordisk teater på Tullinløkka. Er finansministeren enig i at det er en stor, stor risiko hvis man skal begynne å bygge en ny, stor underjordisk teaterscene på Tullinløkka?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:10:33]: Jeg er for det første enig i det regjeringen Støre gjorde da representanten Vedum var finansminister, nemlig å skalere ned

og stanse en god del store byggeprosjekter som hadde kommet ut av kontroll og/eller lå an til å bli svært kostbare. Det var omstridte og vanskelige beslutninger, men det var riktige beslutninger.

Når det gjelder beslutningen om Nationaltheatret, er jeg opptatt av at vi skal gjøre det på akkurat den grundige og ordentlige måten som regjeringen la opp til før jeg ble finansminister – nemlig grundige utredninger og grundige eksterne kvalitetssikringer, inkludert at finansministeren og kulturministeren, altså for en god stund siden, også ba om utredning av et minimumsalternativ. Jeg tror hele beslutningsprosessen blir lettere dersom jeg ikke forskutterer hva som blir konklusjonen, men holder meg til prosessen med grundige utredninger, der vi også håndterer den åpenbare risikoen som er der, og så beslutter etter det.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:11:30]: Da jeg hadde rollen som finansminister, var det viktig for meg å sørge for å få på plass en utredning av minimumsalternativet og også kvalitetssikre prosjektet, for jeg ble bekymret for at det kunne bli en ny byggeskandale. Det er jeg redd for at vil ramme Kultur-Norge i stort. Det er viktig at vi har støtte til viktige kulturprosjekter, og en stor kostnadssprekk – rundt 10 mrd. kr – for Nationaltheatret i Oslo vil kunne gå ut over scener i Stavanger, i Bergen, Griegkvartalet, nytt museumsbygg i Trondheim og kulturbygg i Tromsø. Det er store og små kulturprosjekter rundt omkring i hele Norge. Noe av grunnen til at jeg som finansminister gikk spesielt inn i dette prosjektet, var at jeg var redd for at det nesten kunne være en tikkende bombe under Kultur-Norge. Kulturbudsjettet er på ca. 25 mrd. kr, og hvis man da har den typen byggeprosjekter, er jeg redd for at det vil komme ut av kontroll.

Mitt siste spørsmål og en oppfordring til den nye finansministeren er: Vær tilbakeholden, vær nøktern, sørg for at det er kulturmidler til hele landet, og stopp Tullinløkka-prosjektet, for det er det for høy risiko knyttet til.

Statsråd Jens Stoltenberg [12:12:35]: Det er litt uklart for meg hva som nå var spørsmålet. Jeg oppfattet det mer som en klar oppfordring om å holde igjen og være forsiktig. Jeg skal være forsiktig, og vi skal velge en ansvarlig løsning. Igjen: Jeg tror den beste måten å velge en ansvarlig løsning på er å gjennomføre de utredningene og kvalitetssikringene representanten Vedum la opp til da han var finansminister. Det var prisverdig, inklusive at man fikk et minimumsalternativ som handlet om å rehabilitere det gamle bygget, og ellers begrensede tiltak utover det. Vi tar stilling når vi har beslutningslaget.

Spørsmål 7

Heidi Nordby Lunde (H) [12:13:17]: «Da handlingsregelen ble lagt frem for Stortinget i stortingsmelding nr. 29 i 2001, skrev Finansdepartementet: «Regjeringen legger vesentlig vekt på at handlingsrommet som økt bruk av oljeinntekter gir, skal brukes på en måte som også vil styrke vekstevnen til norsk økonomi. Lavere skatter og avgifter kan gi næringslivet bedre arbeidsvilkår, slik at konkurranseevnen styrkes».

Hvilke reduksjoner i skatter og avgifter mener statsråden kan øke vekstevnen i økonomien i dag?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:13:48]: Det norske skatte- og avgiftssystemet har generelt en god utforming. Skattesystemet er godt forankret i prinsippene som er nedfelt i skattereformen av 1992, med brede grunnlag og lave satser. Samtidig har det vært gjort justeringer for å tilpasse systemet til utviklingen i Norge og internasjonalt. Blant annet er selskapsskattesatsen redusert fra 28 til 22 pst. Selskapsskatten er den skatten som har størst betydning for investeringer i næringsvirksomhet. Regjeringen har holdt satsene uendret gjennom denne stortingsperioden.

I løpet av den siste stortingsperioden er det gitt betydelige lettelser i den ordinære inntektsskatten for personer. Lettelser i skatt på arbeidsinntekter er gunstig for familiene og husholdningene, samtidig som det stimulerer til arbeid og støtter opp om arbeidslinja. Slike lettelser bidrar også til økt verdiskaping, ved at både næringslivet og offentlig sektor får tilgang til mer arbeidskraft.

Skatteinntektene bidrar til å finansiere velferdsgodene og til at fordelingen av inntekt og formue blir jevnere. Samtidig påvirker de fleste skatter og avgifter isolert sett ressursbruken i økonomien på en uheldig måte. Hensynet til å redusere skattenes negative virkning på økonomien må balanseres mot fordelingshensyn og behovet for skatteinntekter.

Vi har hatt flere skatteutvalg som har sett på hvordan en kan endre hele eller deler av skattesystemet for å oppnå mer effektiv ressursbruk, senest Torvik-utvalget i 2022. Felles for disse utvalgene er at de mener det er potensiale for forbedring i skattesystemet ved å redusere skatter som hemmer investering og arbeidstilbud, og erstatte det med skatter og avgifter som er mindre skadelige for økonomien. Samtidig peker utvalgene på at skattesystemet bør ha få unntak og få særordninger. Brede skattegrunnlag og likebehandling av næringer, virksomhetsformer og investeringer legger best mulig til rette for en god ressursutnyttelse og minst mulig skattemotiverte tilpasninger.

Heidi Nordby Lunde (H) [12:16:06]: Takk for svar. Høyre er enig i at høyere arbeidstilbud også bidrar til

å styrke vekstevnen i norsk økonomi og har derfor foreslått mer i skattelette til nettopp enkeltpersoner og husholdninger, for å bidra til det.

Jeg merker meg at statsråden sier at det nåværende skattesystemet er godt forankret, men kritikken av det som har skjedd de siste årene, er jo nettopp at det har skjedd raske endringer som har ført til uforutsigbarhet og skapt politisk risiko. Jeg skulle nesten ønske at statsråden hørtes noe mer overbevist ut i sitt svar enn det han faktisk gjør.

Støre-regjeringen vil i sin regjeringsperiode ha krevd inn over 120 mrd. kr mer i skatt sammenlignet med om skattenivået hadde vært holdt på et uendret nivå. Er finansministeren da enig i at denne kraftige skatteøkningen også har hatt negative konsekvenser for norsk økonomi?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:17:00]: Som jeg sa i mitt svar, er det nesten slik at alle skatter har negative virkninger på økonomien. Det er noe som må da må veies opp mot behovet for skatteinntekter for å betale for forsvar, helse, pensjon og alt det andre gode vi er opptatt av. Det er noen få unntak, og det er noen miljøskatter. Utover det vil enhver skatt, enten det er på arbeid, kapital eller eiendom, ha vridninger i økonomien som er uheldige.

Det er avveiningen mellom de uheldige vridningseffektene opp mot det at vi trenger skatteinntekter, som gjør at vi må finne balansen, som denne regjeringen er opptatt av og bl.a. har gjort ved å redusere skatten på arbeid, på inntekt. Da jeg var statsminister, tok vi initiativet til å begynne å redusere selskapsskatten. Utviklingen siden den gangen har vært at det har gått fra 28 til 22 pst. Det er en viktig reduksjon som også har gjort investeringer i norsk økonomi mer lønnsomme.

Heidi Nordby Lunde (H) [12:17:59]: Premisset i 2001 var at det er skatter og avgifter som hemmer vekstevnen i norsk økonomi. Vi er jo enige om at vi trenger skatter og avgifter for å finansiere både velferdsgoder og viktige ting som f.eks. forsvar og sikkerhet. Istedenfor å gjøre økonomien mer produktiv, har regjeringen Støre brukt stortingsperioden til å reversere reformer, skape politisk risiko gjennom uforutsigbar skattepolitikk, gjort det vanskeligere for bedrifter å ansette og gjenopprettet et stort antall fylkeskommuner eller politikontor og tingretter ingen har etterspurt. Skattene er nå blant de høyeste i OECD, til tross for høye oljeinntekter og med et langt høyere utgiftsnivå enn våre naboland, uten at det er merkbart høyere nivå på disse tjenestene.

Hvis det er slik at Norge er verdens beste land å investere i, hvorfor har vi hatt ti kvartaler med utenlandsk investorflukt fra Oslo Børs, og hvorfor har norske investorer flyttet til Sveits i hopetall? Tyder ikke det på at den-

ne skattepolitikken og uforutsigbarheten har slått hardt ut for Norge?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:19:02]: Alt i alt går det ganske godt i norsk økonomi. Sysselsettingen er på et svært høyt nivå, arbeidsløsheten er lavere enn den har vært gjennom mange år, lavere enn normalen/snittet har vært de siste tiårene. Investeringene er på et høyt nivå, så private investorer risikerer penger og satser penger på å investere i nye prosjekter, og overskuddene i spesielt industrien er på et svært høyt nivå.

Det betyr ikke at alt er bra i norsk økonomi, men det er ikke slik representanten antyder, at disse skattene nærmest kveler all skaperkraft og investeringslyst – fakta viser at det ikke er tilfelle. Tvert imot investeres, bygges og sysselsettes det i Norge på et nivå som er godt sammenlignet med så godt som alle andre land.

Igjen: Alle skatter skaper uheldige vridninger, men det må veies opp mot fordelene ved å ha penger til forsvaret, helse, skole og alt det andre vi er opptatt av.

Spørsmål 8

Mahmoud Farahmand (H) [12:20:15]: «Hva er utviklingen i handelskonflikten mellom USA og EU, og hva gjør regjeringen for å begrense negative konsekvenser for norsk økonomi og konkurranseevne?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:20:29]: Knappt noe land er mer tjent med internasjonal handel enn Norge. Vi eksporterer om lag halvparten av det som produseres av varer og tjenester her i landet, til utlandet. Økte tollsatser og en handelskrig kan derfor få alvorlige konsekvenser for norske bedrifter og arbeidsplasser.

Norsk eksport til USA utgjør 8 pst. av fastlands-eksporten. Vi selger bl.a. sjømat, møbler og metaller til USA. Eventuell amerikansk toll på norsk eksport vil derfor ramme bedrifter over hele landet. Dersom EU svarer med beskyttelsestiltak som også begrenser Norges adgang til EUs indre marked, vil det i vesentlig grad forverre situasjonen for norske bedrifter. I tillegg risikerer en handelskonflikt å dempe veksten og øke kostnadene i den globale verdensøkonomien, noe som vil kunne få svært alvorlige konsekvenser for norsk økonomi og norske arbeidsplasser.

I en situasjon der vi risikerer en handelskonflikt, er det viktigere enn noen gang å slå ring om EØS-avtalen. Denne avtalen sikrer oss adgang til det europeiske markedet og gir oss et godt grunnlag for å hindre at en beskyttelsestoll rammer Norge. Dette har statsministeren og mange av regjeringens medlemmer en rekke ganger tatt opp med sine europeiske kolleger. Jeg tok det opp senest i går med den polske finansministeren, som re-

presenterer det polske formannskapet i EU. Vi er også i tett dialog med amerikanske myndigheter for å ivareta norske interesser.

I en usikker tid er det enda viktigere at vi holder orden i norsk økonomi. Et konkurransedyktig norsk næringsliv med produktive og solide norske bedrifter gjør oss bedre rustet til å håndtere urolige tider.

Mahmoud Farahmand (H) [12:22:27]: Jeg takker for svaret. Vi er nok ganske enige om behovet vårt for å ha tett tilknytning og at vi ikke er tjent med tollsatser og handelskrig. Så langt er vi helt enige.

Det som er litt forunderlig, er at man i løpet av denne regjeringsperioden, med Støre-regjeringen, har strammet til tollsatsene på en rekke landbruksvarer fra USA, og da snakker vi om flere hundre prosent. Da er mitt spørsmål: Hvordan mener statsråden, både som finansminister nå og med sin bakgrunn fra internasjonal politikk, disse tollsatsene vil oppleves av vår handelspartner på den andre siden av Atlanteren, og hvilke konsekvenser kan det få?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:23:11]: Jeg tror at andre land, også USA, er klar over at Norge har null toll, med to unntak. Vi har en lav toll på noen tekoprodukter, som har vært der under skiftende regjeringer, og vi har også under skiftende regjeringer hatt en internasjonalt sett høy beskyttelsestoll på landbruksvarer. Det er der under denne regjeringen, det har vært der under den forrige regjeringen, og det er en del av norsk landbrukspolitikk. Utover det har ikke Norge toll på varer, og vi har også frihandel med de aller fleste tjenester.

Det Norge gjør, er å formidle dette budskapet til USA, ut fra en vurdering av at det verken tjener amerikanske bedrifter eller norske bedrifter dersom norsk sjømat blir dyrere i USA, eller dersom norske metaller blir dyrere i USA. Så får vi se hvor langt USA og amerikanske myndigheter lytter til det norske syn, når de nå åpenbart er i ferd med å sette opp tollsatsene.

Mahmoud Farahmand (H) [12:24:08]: Jeg takker igjen for svaret. Vi er enige om at dyrere produkter som følge av økte tollsatser, til slutt vil ende opp hos forbrukeren, så det vil si at de tollsatsene på landbruksvarer som denne regjeringen har skrudd opp, også vil treffe norske forbrukere til syvende og sist. Det er ikke snakk om hvorvidt vi har hatt disse tollsatsene – det har vi jo hatt – men de er skrudd kraftig til på Støre-regjeringens vakt. Igjen er spørsmålet: Vil statsråden gå i gang med å se på om han kan rulle tilbake noen av disse økningene som har kommet i løpet av denne regjeringsperioden?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:24:41]: Det er riktig at Norge ikke har noen toll bortsett fra på teko og på land-

bruk. På landbruk er de høye. De har vært høye under skiftende regjeringer. Det var også kritikk av at tollsatser ble økt da jeg var statsminister. Så vidt jeg vet, ble ingen av dem redusert under den regjeringen som kom, fordi dette har vært en del av en landbrukspolitikk. Det er enighet om at man skal bidra til å beskytte norsk landbruksproduksjon. Det er et område der vi har klart mindre frihandel enn det Norge normalt forfeκτη. Det har en kostnad for norske forbrukere, men det bidrar til å styrke norsk landbruksproduksjon.

Spørsmål 9

Liv Kari Eskeland (H) [12:25:35]: «Gratisferjer har, spesielt i turistsesongen, gitt utfordringer for mange øysamfunn, der fastbuande og næringsliv har vorte ståande att på kaia.

Korleis vil statsråden møta den auka etterspørselen no når vi står framom ein ny sommarsesong?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:25:59]: Framkomme-lighet på veinettet og forutsigbare reiser er viktig for alle trafikanter, og ferje er en viktig del av det norske veinettet. For denne regjeringen har det vært viktig å gjennomføre tiltak som gjør det enklere for folk å bo i øysamfunn og langs kysten. Derfor har regjeringen innfridd målsettingene vi satte oss i Hurdalsplattformen om gratis ferjer og om halv takst på øvrige ferjesamband. Dette har vært et viktig og populært tiltak for regjeringen.

En ønsket effekt av rimeligere ferjebilletter er at trafikken øker og reduserer avstandsulemper og reisekostnader. Forutsigbarheten for alle reisende kan imidlertid bli redusert på enkelte avganger i perioder med økt trafikk – typisk i sommersesongen, når det er mange som er på reise fot.

I Norge har vi 16 riksveiferjesamband og om lag 114 fylkesveiferjesamband. Statens vegvesen er på vegne av Samferdselsdepartementet oppdragsgiver for ferjesamband på riksvei, mens det er som kjent fylkeskommunene som er oppdragsgivere for ferjestrekninger på fylkesvei.

Regjeringen har lagt til rette for halv takst og gratis ferje ved at fylkeskommunene er tilført midler over rammetilskuddet. Fylkeskommunene kjenner etter min vurdering best sine egne samband, og de kan vurdere eventuelle tiltak for trafikkregulering i det enkelte samband ut fra særskilte trafikale forhold.

For å imøtekomme sesongvariasjoner i trafikken er tilbudet på flere ferjesamband økt i turistsesongen, både riksveisamband og fylkesveisamband. Flere ferjesamband setter inn ekstra fartøy der det er størst utfordringer i perioder med mye trafikk.

Vi vet at det er veldig mange som setter stor pris på det politiske grepet som her er gjort, ved at vi nå har gratis ferjer eller reduserte takster, og vi tror dette er noe folk også vil sette pris på når sommeren nærmer seg, og som gjør det enda mer attraktivt å feriere i Norge.

Liv Kari Eskeland (H) [12:28:10]: Me veit jo at den såkalla gratisferje-ordninga ikkje er fullfinansiert frå staten til fylkeskommunane. Restrekninga vert send over til fylkeskommunane, som driv tenesta, og dette går då ut over andre fylkeskommunale tenester. Det er ei utfordring. Eg registrerer at statsråden seier at det vert enklare for folk å bu langs kysten med gratis ferje, men det er ikkje enklare når ein vert ståande igjen på kaia og ikkje kjem med ferja, og når laksen vert ståande på kaia og ikkje kjem med ferja.

Difor har fylkeskommunane og kommunane kome med ein del forslag til statsråden om korleis dette kan løysast, men så langt er dei aller fleste forslaga berre refuserte. Er det mogleg at statsråden kan tenkja litt om igjen no, når me berre har Arbeidarpartiet i regjering, når det gjeld dei forslaga fylkeskommunar og kommunar har kome med?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:29:08]: Som jeg sa i mitt første innlegg, er det fylkeskommunene selv som vet hva slags trafikkregulerende grep man eventuelt kan gjennomføre, og det finnes eksempler på at ulike ferjesamband har gjort den type tiltak. Fylkeskommunene er som sagt best egnet til å vurdere det selv, uten at jeg må fortelle dem hvordan det skal gjøres.

Da vi innførte gratisferje, og også da vi innførte tiltak med å redusere ferjeprisen, beregnet vi det på korrekt måte, slik man gjør når man innfører den type ordninger. Det er imidlertid riktig at vi etter den tid ikke vet så mye om hvordan utviklingen har vært, for fylkeskommunene bestemmer selv f.eks. hvor omfattende ferjetilbud de vil ha, hvor høy frekvens de vil ha. Selv om det finnes en normert standard, finnes det ikke en statlig styrt standard, så det er ikke slik at fylkeskommunene f.eks. ikke kan ha et mer ekspansivt tilbud enn det man hadde for to–tre år siden. Det er veldig vanskelig å måle i ettertid. Jeg registrerer det som blir sagt, men vi fullfinansierte selvfølgelig ordningen da vi innførte den.

Liv Kari Eskeland (H) [12:30:13]: No er det slik at det er staten som har påført fylkeskommunane denne utfordringa, fordi det er staten som har kome inn med gratisferjetilbudet, eller som har sagt at det skal vera tilbød, men det er fylkeskommunane som må plukka opp rekninga, og viss dei då vil ha meir ferje, som er heilt nødvendig for at dette skal tilfredsstilla det kravet fastbuande og næringsliv har.

Eg opplever ikkje at statsråden heilt anerkjenner problemstillinga. Det hadde vore greitt å høyra om statsråden anerkjenner at dette er ei problemstilling me er nøydd til å gripa fatt i, og som me er nøydd til å finna gode løysingar på no, før me står oppe i den same situasjonen med sommarsesong, der fastbuande og næringsliv vert ståande igjen på kaien.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:31:03]: Først vil jeg understreke at dette er en god ordning. Den har redusert reiseavstand og ulemper for befolkningen, som jo bidrar til verdiskaping, bolyst og «blilyst» i Distrikts-Norge. Det er utgangspunktet, men så er det riktig at det har medført noen utfordringer, særlig på sommer-tid, og det har nok blitt noe mer omfattende enn det har vært tidligere. Likevel skal vi heller ikke glemme at ferjekø i Norge på sommerstid ikke er noen ny hendelse, men det har blitt litt mer. Det må man da håndtere på et eller annet vis, og fylkeskommunene kan da eventuelt se på om det er noen grep de kan gjøre for å regulere det. De er ganske frie i så måte til å gjøre regulerende tiltak innenfor det området de har ansvaret for.

Spørsmål 10

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [12:32:05]: «Satsinga på en desentralisert kinostruktur er en grunnleggende del i regjeringas kinostrategi. Det er derfor urovekkende at NFI, ved første anledning, svekker støtta til Film & Kino, som representerer alle norske kinoer. I tillegg blir ikke de støtteordningene som skal tilgodese de minste kinoene i distrikta, prioritert.

Hvordan har regjeringa tenkt å følge opp kinostrategien og sørge for at den desentraliserte kinostrukturen overlever?»

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:32:36]: Regjeringens filmpolitikk skal komme hele landet til gode, og vi satser lokalt og regionalt.

Et hovedmål i den ferske kino- og filmformidlingsstrategien er at regjeringen skal bidra til en desentralisert kinostruktur og vil legge til rette for at det finnes filmkulturelle møteplasser som kino, festivaler, cinematek og filmklubber over hele landet. Jeg er i gang – vi er nå i det første året av en treårig strategi.

Jeg har gitt Norsk filminstitutt hovedansvar for å følge opp 7 av strategiens 14 tiltak. I 2025 skal Norsk filminstitutt særskilt prioritere arbeidet med å tilpasse gjeldende støtteordninger for kinotiltak slik at de bedre treffer bransjens behov. Formålet er å legge til rette for

gode møter mellom film og publikum og styrke kinoene som lokale kulturformidlere. Jeg vil også prioritere et behovsprøvd tilskudd til innkjøp av kinoteknisk utstyr og oppgradering av kinoinventar.

Jeg legger til grunn at representanten Sem-Jacobsen i sitt spørsmål viser til fordelingen av 1 mill. kr i tilskudd til kinoteknisk rådgivning. Denne ordningen har som formål å bidra til et profesjonelt kinomiljø i Norge og til opprettholdelsen av en desentralisert kinostruktur.

Film & Kino har tidligere vært eneste søker på denne ordningen. Ved forrige søknadsrunde var det for første gang to godt kvalifiserte søkere, så selv om ordningen har blitt styrket, fikk Film & Kino en reduksjon siden beløpet ble delt mellom to søkere.

Bygdekinoens omreisende kinotilbud skaper filmpplevelser på steder som ikke har fast kino. Regjeringen har i flere år satset på Bygdekinoen, som har fått økte statstilskudd i 2024 og 2025, samt økte engangstilskudd på 5 mill. kr i 2022 og 3 mill. kr i 2024. Regjeringen vil videreføre den statlige finansieringen av Bygdekinoen. Dette framgår også av kino- og filmformidlingsstrategien.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [12:34:36]: Jeg takker for svaret og merker meg at ministeren heldigvis virker å være like opptatt av å følge opp den gode strategien for kino- og filmformidling nå som da den ble lagt fram i høst, da vi var en del av regjeringen.

Likevel er jeg ikke helt beroliget, for jeg har forstått at NFI nå prioriterer støtte til en annen aktør, som ministeren nevnte, istedenfor Film & Kino. Det er en privat aktør med kommersielle bindinger til teknologiprodu-senter, noe som på sikt vil kunne svekke fellesskaps-løsingene innenfor kinobransjen på kompetanseheving og rådgivning, som Film & Kino har støttet i over 100 år.

Jeg har forstått at en rekke kinoer mener at kuttene NFI har gitt Film & Kino, svekker både dem og bransjeorganisasjonen deres kraftig. Film & Kino har som sagt et særskilt ansvar for de minste kinoene og Bygdekinoen. Derfor lurer jeg på om ministeren er enig med oss i Senterpartiet i at Film & Kino heller bør styrkes enn svekkes økonomisk.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:35:31]: Det er viktig å understreke at Film & Kino før kun organiserte de kommunale kinoene rundt omkring. Nå er det også private kinoselskap som er medlem av Film & Kino. Dermed er det ikke sånn at det ene er en privat aktør, og det andre er en offentlig aktør.

Dette spørsmålet handler om flere ting. Det handler om hvordan man på best mulig måte kan støtte Film & Kino. Der har Stortinget gjort sine vedtak knyttet til bl.a. avgiften, som nå ikke går til Film & Kino direkte. Det var et vedtak også Senterpartiet sluttet seg til. Der var end-

ringene nettopp begrunnet i at Film & Kino nå har gått fra å være en organisasjon med kommunale kinoer som medlemmer, til en ren bransjeorganisasjon som også har private medlemmer.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [12:36:29]: Takk for det svaret. Jeg er fortsatt ikke overbevist om at det er klokt å undergrave Film & Kino såpass mye som det har skjedd nå.

Til noe annet ministeren nevnte: Film & Kino sitter på en liste over nærmere 250 projektorer og avspillere hos ca. 140 kinoer, fra Kristiansand i sør til Longyearbyen i nord, som må bli byttet ut de neste årene. Gammelt utstyr som er dyrt å bytte ut, er en stadig økende grunn til at kinoer i distriktene blir lagt ned. I kinostrategien står det at en støtteordning for innkjøp av teknisk utstyr skal bli utredet, som ministeren nevnte. Dette er en ordning de allerede har i Sverige og Finland. Jeg forventer at regjeringen er i gang med den utredningen, men mange lurer på: Hvor fort kan vi regne med at den blir klar?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:37:16]: Først har jeg lyst til å understreke at det ikke er riktig at man bruker mindre penger på denne typen tiltak, selv om denne avgiften nå ikke går tilbake til Film & Kino. Avgiften innbringer ca. 30 mill. kr årlig, og NFI bruker ca. 60 mill. kr til formidlingstiltak.

Så til ordningen for å kunne investere i nytt kinoutstyr. Jeg er helt enig med representanten Sem-Jacobsen i at vi må være utålmodige. Noe som er utrolig positivt for norsk film- og kinobransje, er nettopp at kinoene i Norge var innovative. Vi ligger langt framme i forhold til veldig mange andre land, ved at vi tok i bruk ny teknologi. Dermed er nettopp den teknologiparken – for å kalle det det – nå i ferd med å bli utdatert, for vi så langt framme.

Som Sem-Jacobsen vet, må vi ta ting i riktig rekkefølge. Jeg må finne pengene, og da må vi komme tilbake til det i forbindelse med statsbudsjettet. Det vil være naturlig at det er første punkt der jeg melder tilbake til Stortinget hvor langt vi har kommet.

Spørsmål 11

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:38:26]: «24. februar 2025 skrev lokalavisa Gudbrandsdølen Dagningen at Innlandet fylkeskommune hadde bestilt en rapport fra medieanalyse-selskapet Infomedia. Rapporten analyserer hvordan mediehus og journalister vinklet saker om å legge ned to skoler og fire skolesteder høsten 2024. Rapporten kostet 118 650 kr. I forbindelse med et møte i fylkesutvalget uttalte fylkesordfører Thomas Breen: at «media ikke lenger er en naturlig

kanal for å få riktig informasjon», ifølge Gudbrandsdølen Dagningen.

Er statsråden enig med fylkesordfører Thomas Breen fra Arbeiderpartiet i dette utsagnet?»

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:39:15]: Jeg mener at norske redaktørstyrte medier er troverdige og gode kilder til informasjon. Befolkningen har også høy tillit til mediene våre, heldigvis. Mediene har en særlig funksjon i demokratiet, som infrastruktur for ytringsfriheten, og er helt sentrale for å styrke samfunnets og befolkningens motstandskraft mot desinformasjon. Dette blir også et viktig tema i regjeringens strategi for å styrke befolkningens motstandskraft mot desinformasjon, som jeg skal legge fram før sommeren.

Uten et mangfold av medier folk har tillit til, og som kan gi oss et troverdig, faktasjekket og balansert bilde av virkeligheten, står vi i fare for å bli et mer polarisert samfunn som bl.a. blir mer sårbart for påvirkning. Jeg mener at både politikere og mediene må ta et ansvar for at vi ikke havner der. Mediene må vise seg tilliten verdig ved å være etterrettelige, åpne og selvkritiske. Politikerne bør svare når journalistene ringer. Vi må være åpne og delta i debatt, og jeg mener vi også bør framsnakke hva mediene bidrar med i demokratiet vårt. Samtidig må mediene tåle et kritisk søkelys, og for å sikre medienes uavhengighet har mediene en selvdømmeordning. Hvis man opplever brudd på pressens egne etiske regler, kan mediet klages inn til Pressens Faglige Utvalg.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:40:37]: Jeg synes det mellom linjene kommer fram at statsråden er enig med meg i at denne typen utsagn er svært, svært uheldig. Joakim Ekseth fra Høyre, som Arbeiderpartiet har satt i posisjon til å lede utdanningsutvalget i Innlandet, har gjentatt den beskrivelsen i leserbrev i flere aviser, at media ikke er stedet for troverdig informasjon. Den 18. februar sa altså Breen at media ikke er til å stole på, og at han ikke hadde sett rapporten. Den 24. desember hadde riktignok Breen fått rapporten tilsendt, og 28. januar ble rapporten presentert i et ledermøte der Breen deltok. Den 27. februar, forrige uke, løftet jeg dette spørsmålet til statsråden, og først i går, 4. mars, 14 dager etter at dette startet, beklaget Breen. Mener statsråden at å bruke 14 dager på å beklage en slik uttalelse er godt nok, eller ville hun beklaget raskere selv?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:41:35]: Nå er ikke undertegnede Thomas Breen, så det er vanskelig å skulle gjøre en vurdering av hvilke vurderinger Breen har gjort underveis i denne saken og dette spørsmålet. Men jeg var veldig tydelig ute, ganske med en gang, og tok avstand fra de uttalelsene. Jeg sa egentlig det jeg har sagt her i dag, at jeg mener at norsk presse nyter stor til-

lit. Jeg kan forstå at man kan bli frustrert, og det er ikke alltid verken jeg eller representanten nødvendigvis har fått saker framlagt slik vi ønsker det, men det betyr ikke at man kan så tvil om eller svekke troverdigheten til norske medier.

Jeg er veldig glad for at Thomas Breen har gått ut og sagt at han er lei seg for måten han ordla seg på i fylkesutvalget den 14. februar. Han har også sagt at hans intensjon ikke var å så tvil om pressens troverdighet. Jeg er glad for at Breen har klargjort dette.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:42:33]: Det er jeg også glad for at statsråden understreker.

Da Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen la fram totalberedskapsmeldingen, bl.a., vektla vi verdien av pressen som den fjerde statsmakt. Ved beredskap og kriser står Norge som samfunn sterkere fordi folk har høy tillit til pressen som bærer av informasjonen. I USA ser vi at Det hvite hus ekskluderer pressefolk og bruker begreper som «falske nyheter» for å slå ned kritikk. Dette begrenser rommet for den frie pressen.

Den nevnte rapporten som Innlandet fylke har bestilt, analyserer vinklinger i saker som omtaler nedlegging av skoler i Innlandet, og analyserer både enkeltmedier, enkelte journalister og hvordan disse journalistene har vinklet sakene sine. Ville kulturministeren selv tatt i bruk en slik analyse av media i sitt politiske arbeid, slik Innlandet fylkeskommune og fylkesordføreren fra Arbeiderpartiet har gjort?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [12:43:27]: På stående fot kan jeg si nei, men det er klart at det ikke er noe uvanlig at man analyserer pressens dekning av saker. Det tror jeg også man har gjort i Senterpartiet. Jeg skal ikke si at jeg aldri kommer til å gjøre det, men spørsmålet er jo hva formålet er. Det handler kanskje om å forstå det politiske landskapet bedre og forstå hva som blir lest mye, og hva som blir lest lite.

La oss være enige om én ting: Det er ikke vanskelig å se for seg hva som kan skje dersom norske politikere begynner å så tvil om norske mediers troverdighet, og representanten brukte selv USA som et eksempel. Vi kan ikke bare ha vennligsinne medier til å skrive ut eller fortelle om vårt eget budskap. Det er viktig at man har medier folk har tillit til, og som både er faktasjekket, troverdige og gir et balansert bilde av virkeligheten. Det er derfor viktig at vi alle hegner om ytringsfriheten, frie medier og bidrar til å beholde tilliten mellom folk i det norske samfunnet.

Spørsmål 12

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:44:51]: «Den svenske regjeringa har nyleg lansert ein ny og samla realfagstrate-

gi (STEM-strategi) som strekker seg heilt frå barnehage til høgare utdanning, for å snu trenden med lågare interesse for og svakare resultat i skulen innanfor matematikk og realfag, og med særskilt vekt på å få fleire jenter til å velje realfag.

Vil statsråden ta initiativ til ein slik samla strategi for realfag/STEM-fag i heile skuleløpet også i Noreg?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:45:24]: Jeg deler representanten Bjørlos engasjement og bekymring for realfagene. Realfagskompetanse og god rekruttering til realfagene blir bare viktigere og viktigere for oss framover for å forstå og løse de store utfordringene i vår tid.

Dessverre har resultatene i flere viktige fag i norsk skole gått i feil retning de senere årene. Jeg er bekymret for nedgangen med tanke på matematikk og naturfag som kom fram i de siste PISA- og TIMSS-undersøkelsene. Det er særlig alvorlig at flere presterer på de laveste nivåene, men det bør også bekymre oss at færre presterer på de høyeste nivåene.

I høst la jeg fram en stortingsmelding om 5.–10. trinn, med fokus på en mer praktisk, aktiv og relevant læring. Det er viktig for å løfte læringen i realfagene. Vi styrker derfor de nasjonale sentrene for matematikk og naturfag, og vi gir penger til utstyr – øremerker midler til dette – og til å utvikle lokaler i skolene, for å nevne noe.

I videregående skole har den nye og mer krevende læreplanen i matematikk for samfunnsfag ført til at flere elever velger den enkleste matematikken. Vi trenger at flere elever fordypet seg i realfag, og jeg har derfor besluttet at læreplanene skal endres, slik at flere elever får en realistisk mulighet til å fordype seg i matematikk på videregående.

Vi har et nasjonalt senter for realfagsrekruttering som bidrar til å samle, øke og spre kunnskap om tiltak som kan styrke rekrutteringen til realfagene og teknologiske utdanninger og yrker. De har særlig vekt på rekruttering av jenter.

Regjeringen satser på realfagene både i skolen og i høyere utdanning. Jeg vil minne om at strategidokumentet er fine, men det er det konkrete og langsiktige arbeidet som gjøres i skolen hver dag, som virkelig betyr noe. I Meld. St. 34 for 2023–2024 setter vi kursen for hvordan vi skal styrke læringen og konsentrasjonen i norske klasserom. Nå fortsetter vi oppfølgingen av denne stortingsmeldingen og andre tiltak som legger godt til rette for jobben som gjøres i skolen.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:47:38]: Eg takkar for svar-
et. Eg er einig i veldig mykje av det statsråden seier, bl.a. når ho rett og slett understrekar kor viktig det er at vi får opp realfagsinteressa og realfagsnivået i skulen, både i toppen og i botnen. Vi treng eit samla realfagsløft

i skulen. Eg er glad for at statsråden peikar på fleire konkrete grep ein no tek, bl.a. for å leggje til rette for at fleire elevar fordjupar seg i realfag i vidaregåande skule.

Statsråden seier at vi ikkje treng fleire strategiar, men det Sverige har gjort, er å setje seg nokre konkrete mål for kor dei skal, slik at det ikkje berre blir tiltak, og så kan ein om nokre år sjå kva som har skjedd. Dei har sett seg konkrete mål. Dei har prosentfesta mål om mattere-sultat på høgt nivå, om at 25 pst. av elevane skal velje realfagslinje på vidaregåande skule, og dei har eit tal på kor mange fleire realfagsstudentar ein skal ha. Ein er altså konkret på måltala og har ein strategi for heile skuleløpet.

Ser statsråden at det kan vere ting å lære av det Sverige gjer?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:48:44]: Jeg har vært tydelig på at det at vi ikke vil ha en strategi, ikke betyr at vi ikke er opptatt av realfagene. Det har vært gjennomført en rekke realfagsstrategier i norsk skole siden de første PISA-resultatene kom på 2000-tallet. Evalueringen av den forrige regjeringens realfagsstrategi viste at den strategien ikke hadde effekt på verken elevenes motivasjon eller elevenes læringsresultater. Det er ikke strategidokumentet som utgjør forskjellen, det er de konkrete tiltakene som betyr noe, og det er slik vi får resultater. Alle gode ideer er velkomne. Jeg hører det representanten er inne på her.

I departementet vil vi lese den strategien fra Sverige med stor interesse. Jeg ser at Sverige er opptatt av bl.a. en helhetlig innsats for å løfte lesing, skriving og matematikk i grunnskolen, og det er akkurat det vi har gjort gjennom stortingsmeldingen vår, som ligger til grunn for de tiltakene vi innfører, men de må så klart hele tiden videreutvikles.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:49:45]: Eg takkar statsråden for svaret. Ho er sikkert også merksam på at ein òg på europeisk nivå, i EU, no arbeider med overordna STEM-strategiar for STEM-faga. Dette er arbeid det er viktig at også vi i Noreg er tett kopla på og gjev innspel til.

Eg har eit meir konkret spørsmål til statsråden til slutt, når det gjeld kva som skal skje vidare framover. Ein statsrådskollega av kunnskapsministeren, nemleg digitaliseringsministeren, varsla i november at ein skulle sparke i gang eit arbeid med eit nytt teknologifag i skulen. Digitaliseringsministeren sa i november at det var på høg tid å få på plass arbeidet med å rulle ut den typen teknologifag, i alle fall å få beskrive kva dette skal gå ut på, som eit ekstra løft. Eg reknar med at kunnskapsministeren har fått noko av ansvaret for det arbeidet digitaliseringsministeren varsla, og mitt enkle spørsmål blir

då: Korleis ligg det an med dette arbeidet no, nokre månader seinare?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:50:47]: Tusen takk for et veldig godt spørsmål. Jeg synes teknologifag er veldig interessante, så det jobber vi på høygir med nå. Jeg har lyst til å sende dette ut på høring ganske raskt. Jeg kan ikke forskuttere noe konkret tidspunkt, men jeg synes det er så viktig. Vi ser at den storstilte digitaliseringen vi har hatt av norsk skole, har vært altfor ukritisk. Vi har ikke brukt dette klokt nok. Vi må og skal bruke det, men vi må gjøre det når elevene er klare. Når de faktisk kan lese, skrive og regne, kjører vi på og introduserer teknologi på en skikkelig god måte. Jeg vil også bemerke at regjeringen har satset mye på nettopp teknologiutdanningen, med til sammen 200 nye studie-plasser i budsjettene for 2024 og 2025. Her satser vi stort, og vi er langt fra ferdig.

Spørsmål 13

Fra representanten Hårek Elvenes til forsvarsministeren:

«Det er over tid identifisert en rekke utfordringer knyttet til strategisk styring og måloppnåelse i gjennomføringen av forsvarsektorens langtidspaner. En sentral utfordring er uklare grensesnitt i og på tvers av aktørene i sektoren, jf. Prop. 1 S (2024–2025). For å møte utfordringene er forsvarssjefen nå gitt en koordinerende myndighet på tvers av sektoren (jf. Langtidspan for forsvarssektoren 2025–2036).

Hvilke endrede fullmakter er gitt forsvarssjefen, og hvordan er styrings- og ansvarslinjene endret på tvers av Forsvarsdepartementet og etatene?»

Spørsmål 14

Fra representanten Else Marie Rødby til forsvarsministeren:

«Lokalbefolkningen på Hurum i Asker har de siste ukene blitt presentert for Forsvarsdepartementets plan om en omfattende sprengstoffabrikk plassert midt i Hurummarka, med en samlet arealbruk tilsvarende 600 fotballbaner. Sammen med den britisk-eide produsenten Chemring Nobel, som etter planen skal drive produksjon av sprengstoff her, sier departementet at dette LNF-området er det beste alternativet. Det må bety at det er vurdert andre alternativer.

Kan statsråden bekrefte at andre alternativer er vurdert, og vise til hvilke det konkret er?»

Presidenten [12:51:39]: Spørsmålene 13 og 14 er ut-satt.

Spørsmål 15

Trine Fagervik (Sp) [12:51:51]: «Den 8. mars 2024 ga Kriminalomsorgsdirektoratet og Statsbygg ut en rapport der de anbefaler å legge ned Mosjøen og Fauske fengsler. Tidligere statsråd Emilie Mehl har sagt at det er uaktuelt å legge ned fengsler med mindre det er bygget nye.

Vil statsråden følge opp Mehls garanti for at Mosjøen og Fauske fengsler ikke vil bli lagt ned?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:52:19]: God kriminalomsorg er god samfunnssikkerhet. Arbeiderparti-regjeringen er derfor opptatt av at kriminalomsorgen har gode nok forutsetninger til å ivareta sitt samfunnsopdrag og forebygge ny kriminalitet. Det deler vi med Senterpartiet.

Som kjent er det i dag et stort vedlikeholdsetterslep i fengselsporteføljen. Det var bakgrunnen for at Statsbygg og Kriminalomsorgsdirektoratet i 2023 fikk i oppdrag bl.a. å kartlegge og vurdere fengslenes bygningsmessige tilstand og egnethet. I rapporten som ble avgitt, framkommer det at 50 pst. av enhetene vil ha behov for større tiltak umiddelbart eller i nær framtid, som betyr innen ti år. Flere av fengslene har i tillegg betydelig mangelfulle lokaler til bl.a. aktivitet og fellesskap for de innsatte, så det gjelder både det bygningsmessige og funksjonene i fengslene. Som representanten er kjent med, er fengslene i Mosjøen og Fauske blant disse.

Det framkommer også at kriminalomsorgen i framtiden bør ha en tilgjengelig kapasitet på om lag 4 000 fengselsplasser. Det betyr en økning på 400 plasser sammenlignet med i dag. Statsbygg og Kriminalomsorgsdirektoratet har kommet med anbefalinger om hvordan det framtidige behovet for kapasitet kan løses, og det er til vurdering i Justisdepartementet.

I statsbudsjettet for 2025 varslet regjeringen at det skal settes i gang en utredning av nytt fengsel i Mosjøen-området. Dette er også omtalt i tildelingsbrevet til kriminalomsorgen for 2025. Jeg er opptatt av at det skal være tilgjengelige fengselsplasser i området. I utredningen mener jeg det derfor er naturlig at en vurdering av fengselet i Fauske også inngår, og at en ser dette i sammenheng. Jeg kan ikke nå si når i 2025 utredningen vil starte, det må jeg komme tilbake til.

Trine Fagervik (Sp) [12:54:37]: Jeg håper statsråden forstår at det skaper uro i hele landet når garantien ikke videreføres. Rapporten jeg viser til i mitt spørsmål, foreslår å legge ned 16 fengsler rundt omkring i landet og viser til samfunnsøkonomiske effekter i form av sparte kroner. Det er uklokt å skape denne uroen rundt nedleggelse før nye fengsler er bygd, og derfor var Mehl-garantien så viktig. Små fengsler spiller en viktig rolle i å

tilby et mer personlig og lokalt forankret soningstilbud, noe som kan være gunstig for rehabilitering og tilbakeføring.

Jeg har besøkt Mosjøen fengsel og er imponert over innsatsen som legges ned av kompetente og dedikerte ansatte, samarbeidspartnere og lokalsamfunn, til tross for kummerlige og midlertidige forhold. Det er viktig å komme videre nå. Tidligere justisminister Mehl planla å sende oppdraget om utredning før sommeren, sånn at utredningen kunne komme i gang umiddelbart etter sommeren. Har statsråden planer om å endre på forutsetningene, eller vil hun gjøre noe for å sikre den planlagte progresjonen for utredningen?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:55:44]: Det er bekymringsfullt at det er et så stort vedlikeholdsetterslep på fengslene i Norge. Det er virkelig flott å se hvordan ansatte på tross av dette klarer å gi et innhold i soningen. Jeg har stor forståelse for at dette er veldig tungt for de ansatte i kriminalomsorgen. Jeg får tilbakemeldinger om det, og jeg vet det også fra tidligere jobber. Det at vi tar oss tid til å utrede på en god måte, og at en ser både Mosjøen og Fauske fengsler i sammenheng, er derfor klokt. Det er flere fengsler som nå er under utredning, og det er en kapasitet der vi er nødt til å ta hensyn til. Det vil bli utredet, slik det er sagt. Jeg vil minne om at det er behov for 400 flere fengselsplasser, og det betyr at veien vi skal gå, er å få flere.

Trine Fagervik (Sp) [12:56:49]: Senterpartiet var i regjering opptatt av å beholde tjenester nært folk, sikre spredning av arbeidsplasser og bevare kompetanse. Det gjelder øg i kriminalomsorgen. Vi må ta vare på de flinke folkene og den gode kompetansen i hele Fengsels-Norge – i dette tilfellet dem som jobber i Mosjøen. Det er helt avgjørende at fengselet der bevares inntil et nytt er ferdig utredet og ferdig bygd. Det er derfor viktig at statsråden forstår verdien av disse folkene, av tjenestene og omsorgen de gir.

I arbeidet med den varslede meldingen om kriminalomsorgen vil jeg derfor invitere statsråden til å være med på besøk til fengselet i Mosjøen. Vil statsråden bli med på besøk til Mosjøen fengsel før hun legger fram meldingen?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:57:33]: Jeg vil veldig gjerne inn i alle fengsler i Norge. Jeg har vært i Mosjøen fengsel tidligere, og jeg har nettopp vært i Agder fengsel, Froland avdeling. Jeg har sett hvor utrolig bra arbeid de gjør der. Jeg har også hørt om betydningen av å ha gode lokaler for de innsatte, for å kunne gi et innhold i soningen, for å kunne satse på utdanning – de har fått 25 fagbrev i løpet av de få årene de har vært der – for å kunne minske bruken av utelukkelse og alenetid for de innsat-

te, og også for at de ansatte skal få bedre arbeidsvilkår, at de faktisk skal kunne jobbe med det de har valgt å jobbe med, nemlig å styrke forebyggingen ved rett og slett å gi et innhold i fengselet.

Hvis jeg har muligheten til å bli med representanten til Mosjøen, gjør jeg gjerne det, så takk for invitasjonen.

Spørsmål 16

Sandra Borch (Sp) [12:58:54]: «Regjeringen har varslet at de vil legge frem den strafferettslige delen av rusreformen før påske. Etter fremleggelsen av helsedelen av rusreformen varslet daværende statsråd Emilie Mehl til NRK at all besittelse av narkotika over 0 gram, uansett narkotisk stoff skal være ulovlig. Samtidig skal tunge rusavhengige få hjelp, ikke straff.

Kan statsråden garantere at all bruk og besittelse av narkotika, over 0 gram uansett narkotisk stoff, vil bli ansett ulovlig i den nye loven som kommer før påske?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:59:37]: Med presisjonen i proposisjonen, altså i lovforslaget til Stortinget, er svaret ja.

Sandra Borch (Sp) [12:59:48]: Takk for et klart og tydelig svar, det er veldig bra. Norge er nå på tredjeplass i Europa når det gjelder kokainbruk blant personer mellom 15 og 34 år, en pallplass vi egentlig ikke vil være på. I 2020 rapporterte 1,9 pst. i aldersgruppen 15 til 34 år at de hadde brukt kokain. I 2024 har dette mer enn doblet seg, til 4,2 pst. i samme aldersgruppe. Det har altså vært en stor økning i narkotikabruk i samme periode som det har pågått en liberaliseringsdebatt i Norge. Mener justisministeren at denne liberaliseringsdebatten har bidratt til økt narkotikabruk?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:00:40]: Det kan jeg ikke svare på. Jeg ønsker ikke å stå her og synse, men jeg konstaterer, som representanten gjør, at det er en stor økning. Jeg mener samtidig at det er viktig å huske på at når 4,2 pst. av de unge har prøvd, betyr det at over 95 pst. ikke har prøvd. Jeg er veldig redd for at det blant unge mennesker skal danne seg et inntrykk av at dette er noe alle prøver og alle driver med, og at dette er noe alle må drive med, så jeg synes det er viktig også hvordan vi omtaler dette og går inn i det i debatten. Jeg deler virkelig representantens bekymring for kokainbruken og rusbruken i det hele tatt, og da særlig blant ungdom.

Sandra Borch (Sp) [13:01:36]: Politiet jobber med forebygging mot distribusjon og bruk av narkotika og opplever nå at de mangler virkemidler til å gjøre en effektiv jobb. Tidligere hadde politiet anledning til å gå gjennom telefoner ved beslag av narkotika, et tiltak

som bidro til å avdekke og rulle opp de kriminelle salgsnettverkene som er der ute. Vil justisministeren gi politiet tilbake denne muligheten nå når regjeringen legger fram den nye straffeprosessuelle delen av rusreformen?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:02:19]: Jeg kan ikke nå gå inn på hvilke virkemidler det vil bli foreslått i proposisjonen at politiet får. Det jeg kan si er viktig, er at politiet er i stand til å avdekke salg av narkotika, salgsleddene, og så skal jeg i proposisjonen komme tilbake til hvilken virkemiddelbruk politiet skal ha. Her står vi i den situasjonen alle sammen, også stortingsrepresentanter, at vi skal skille mellom rusavhengige, når det er til eget bruk, det skal være vanskelig for ungdom å komme inn i rus, det skal være lett å komme ut av det når en er tungt rusavhengig. Vi skal klare å balansere det, og samtidig skal vi ha slutt på salg og omsetning av narkotika. Her må vi sammen være kloke for å finne gode virkemidler.

Spørsmål 17

Emilie Mehl (Sp) [13:03:34]: «Fylkeskommuner kan styres etter enten en parlamentarisk modell eller en formannskapsmodell. Forholdet mellom administrasjonen og politikerne i kommunen er forskjellig i de to modellene. Dersom forholdet mellom administrasjonen og politikerne ikke praktiseres riktig, vil dette kunne utfordre folkestyret og skape mistillit.

Kan statsråden gjøre rede for sin forståelse av informasjonsplikten administrasjonen har overfor politikerne i henholdsvis en parlamentarisk modell og en formannskapsmodell, og hva som er forskjellene mellom disse?»

Statsråd Kjersti Stenseng [13:04:08]: Forholdet mellom administrasjonen og politikerne i kommuner og fylkeskommuner har etter de to styringsmodellene noen grunnleggende forskjeller. Etter formannskapsmodellen er det et tydelig skille mellom administrasjonen og de folkevalgte. Det er kommunedirektøren som leder administrasjonen, og som har ansvaret for å utrede og legge fram saker for folkevalgte organer.

I et parlamentarisk styre, enten det er kommune eller fylkeskommune, er ikke skillet mellom de folkevalgte og administrasjonen like tydelig, ettersom det er kommunerådet eller fylkesrådet som folkevalgt organ som leder administrasjonen, og som har ansvaret for å utrede og legge fram saker for de andre folkevalgte organene. Administrasjonen er ikke tillagt dette ansvaret etter loven siden administrasjonen styres av kommunerådet eller fylkesrådet. Administrasjonen har likevel en viktig rolle i å utrede sakene for rådet.

Kommuneloven stiller de samme kravene til kommunerådet eller fylkesrådet og kommunedirektøren når det gjelder hvilken informasjon som skal gis de folkevalgte organene i kommunen. Saker som legges fram for folkevalgte organer, skal være forsvarlig utredet og gi et faktisk og rettslig grunnlag for å treffe vedtak. Hvis kommunedirektøren, kommunerådet eller fylkesrådet blir oppmerksom på faktiske eller rettslige forhold som har sentral betydning for iverksettingen av et vedtak, skal det folkevalgte organet gjøres oppmerksom på dette, jf. kommuneloven § 13-1 tredje og fjerde ledd og jf. § 10-2 første ledd.

Kravet til forsvarlig utredning innebærer at utredningen skal inneholde relevant og nødvendig informasjon om sakens faktum. I tillegg skal det juridiske grunnlaget være utredet i nødvendig og tilstrekkelig grad.

Rådet har etter kommuneloven § 10-2 sjette ledd plikt til minst én gang i halvåret å rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om vedtak i saker som har prinsipiell betydning. Dette gir kommunestyret eller fylkestinget mulighet til å diskutere viktige saker rådet har avgjort, og ved behov gi føringer for tilsvarende framtidige saker.

For begge styringsmodeller gjelder det at kommunestyret eller fylkestinget etter kommuneloven § 22-1 andre ledd kan kreve at enhver sak skal legges fram til orientering eller avgjørelse. Videre har kommunestyre- eller fylkestingsmedlemmer en utvidet innsynsrett i kommunens eller fylkeskommunens saksdokumenter etter kommuneloven.

For å styrke opposisjonens stilling i et parlamentarisk styre skal opposisjonen etter kommuneloven også sikres hensiktsmessige kontorlokaler og nødvendig assistanse til å kunne foreta egne utredninger. Videre har medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget rett til å fremme forslag som gjelder fylkeskommunens virksomhet, i henhold til kommuneloven § 10-9.

Emilie Mehl (Sp) [13:07:00]: Takk for gjennomgangen. Bakgrunnen for mitt spørsmål er at Innlandet fylkeskommune, hvor Arbeiderpartiet og Høyre nylig har bestemt å legge ned seks skoler og skolesteder, har bestilt en medierapport til over 100 000 kr for å analysere medias dekning av disse nedleggelsene. Etter dette har det blitt kjent at fylkesordføreren fikk rapporten tilsendt på julaften, 24. desember, og senere fikk den presentert i slutten av januar, uten at dette var noe øvrige folkevalgte fikk tilgang til eller hadde kjennskap til.

Mener statsråden at det var i tråd med gjeldende lovverk da Innlandet fylkeskommunes kommunikasjonssjef sendte denne rapporten til fylkesordføreren alene og også ga ham en orientering?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:07:55]: Jeg skal være forsiktig med å gå inn i en enkeltsak som jeg kjenner fra

media og kun det, men det jeg har lyst til å si til representanten, er at i en formannskapsmodell, som de har i Innlandet, deltar partiene basert på sin forholdsmessige styrke i kommunestyret. Både det som da er flertallet, og det som er mindretallet, skal ha tilgang på informasjon fra administrasjonen. Det er også slik at det i utgangspunktet er det politiske organet, altså da enten fylkesutvalget eller fylkestinget, som skal få tilgang til informasjonen.

Emilie Mehl (Sp) [13:08:32]: Jeg takker for tydeligheten om at både flertallet og mindretallet må være orientert om denne typen saker. Dette er en sak som har skapt stort engasjement i Innlandet. Det at disse skolen nå blir lagt ned, påvirker mange lokalsamfunn. Det er ikke bare små skoler langt unna allfarvei det er snakk om, men det er livskraftige, viktige skoler som er populære, og som viser gode resultater. Det er institusjoner som gir arbeidsplasser, og som legger grunnlag for frivillighet, fritidstilbud og ikke minst for at ungdom kan bo hjemme sammen med sine familier og også ha en tilknytning som gjør at man kanskje vender tilbake igjen etter at man har vært ute og fått seg utdanning.

For meg handler denne saken om samfunnsbygging og forebygging av utenforskap og forskjeller. Hvilken betydning mener kommunalministeren at videregående skole har for kommuner som Åsnes, Våler, Lom, Dokka, Nordre Land, Sør-Odal, Nord-Odal eller Skjåk?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:09:35]: Det at våre ungdommer har tilgang til et godt utdanningstilbud uavhengig av hvor de bor, ikke minst også i mindre distriktskommuner, mener jeg er grunnleggende viktig. Så er det slik at enhver fylkeskommune, eller ethvert fylkesting, må ta sine vurderinger ut fra hva slags struktur som er riktig med tanke på både hvor mange studenter eller elever som bor der og skal ha et tilbud, antall studieplasser og økonomi. Jeg mener det er grunnleggende viktig at alle våre unge har tilgang på et godt studietilbud med god kvalitet, uavhengig av om de bor i mindre kommuner eller i sentrumsnære, store kommuner.

Spørsmål 18

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:10:37]: «Kommunenes og fylkeskommunenes økonomi er svært presset. Hurdalsplattformen og erklæringen om Arbeiderparti-regjeringens politiske prioriteringer inneholder mange tiltak som hviler på kommunene og fylkeskommunene, og som vil måtte anses som mer ansvar eller nye oppgaver. I Hurdalsplattformen står det: «inntektssystemet til kommunene skal sikre at forholdet mellom inntekter og faktiske oppgaver samsvarer bedre».

Kan statsråden garantere at kommunene og fylkeskommunene blir fullt kompensert for nye oppgaver som pålegges dem?»

Statsråd Kjersti Stenseng [13:11:16]: Det er et etablert prinsipp, som ulike regjeringer har forholdt seg til, at kommuner og fylkeskommuner samlet sett skal kompenseres fullt ut for nye oppgaver. Dette er nødvendig for at kommunesektorens økonomiske handlingsrom skal opprettholdes. Kompensasjonen fastsettes med utgangspunkt i beregninger av de samlede kostnadene på innføringstidspunktet, og dette er den enkelte fagstatsråds ansvar.

I de fleste tilfeller fordeles kompensasjonen så til kommuner og fylkeskommuner gjennom inntektssystemet. Det innebærer at det ikke nødvendigvis er slik at kompensasjonen nøyaktig vil tilsvare utgiftene hos den enkelte kommune og fylkeskommune for hver oppgaveendring isolert sett, men at dette vil jevne seg ut over tid og på tvers av sektorer.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:12:06]: Eg takkar for svaret. Eg er for så vidt kjend med ein del av prinsippa i inntektssystemet, men eg synest det er eit veldig tydeleg svar statsråden gjev. Eg er veldig glad for det, for det er store oppgaver kommunane forvaltar på vegner av fellesskapet, knytte til både skule og oppvekst, til pleie og omsorg og til andre viktige oppgaver kommunane har. Fylka har òg viktige oppgaver, knytte til m.a. vidaregåande opplæring og samferdsel, som kollektivtransport, fylkesvegar og annan infrastruktur på vegsida.

I Nasjonal transportplan, NTP, avdekte ein bl.a. at ein har eit vedlikehaldsetterslep på ca. 100 mrd. kr på fylkesvegar. No ligg det på bordet eit forslag frå Vegvesenet om at kommunar og fylke skal få ytterlegare vedlikehaldsansvar for ei rekkje bruer som går over riksvegar og europavegar, som er eit stort ansvar. Kva meiner statsråden om det, og er det meininga at eit sånt ansvar i så fall (presidenten klubbar) òg må kompenseras?

Presidenten [13:13:12]: Taletiden er ute.

Statsråd Kjersti Stenseng [13:13:16]: Jeg vil gjenta det jeg sa til representanten Gjelsvik, og som jeg vet at Gjelsvik kan veldig godt: Når kommunene eller fylkeskommunene skal pålegges nytt ansvar og nye oppgaver der det er ekstra kostnader, skal det også kompenseres med utgangspunkt i samlede kostnader på innføringstidspunktet. Noen ganger vil det vise seg at de kostnadene er høyere enn en la til grunn, og andre ganger lave, og det kan selvfølgelig også skyldes prioriteringer i kommunene, men prinsippet om at det skal kompenseres kostnadmessig når en tilfører nye oppgaver til kommuner eller fylkeskommuner, er jeg opptatt av å

understreke at skal ligge til grunn også for eventuelle nye oppgaveoverføringer.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:14:03]: Som eg var inne på, ligg det altså føre eit forslag frå Vegvesenet som er sendt på høyring, og som ei rekkje kommunar har kome med høyringsinnspel til og også kritisert, om vedlikehaldsansvar for bruer som går over riks- eller europavegar. Sjølv om brukonstruksjonen då er etablert av Vegvesenet, skal altså kommunen bere vedlikehaldsansvaret for det i framtida. Eg var og besøkte Råde kommune, som har seks slike bruer ved E6, i tillegg til ei jernbanebru, Burum bru, som har tilsvarande problemstilling. I mitt fylke har ein i Asker fem vegbruer som òg er i tilsvarande situasjon. Dette vil verte ei stor oppgåve for kommunane som eg trur veldig mange av dei verken har folk til og langt mindre økonomi til å handtere, og som heller ikkje inntektssystemet på noko slags vis per i dag fangar opp. (Presidenten klubber.) Korleis vil statsråden følgje opp dette?

Presidenten [13:15:06]: Representanten Gjelsvik må respektere taletiden i Stortinget. Den gjelder for alle.

Statsråd Kjersti Stenseng [13:15:12]: Nå er vi jo i gang med et arbeid med kommuneproposisjonen og med et statsbudsjett for neste år, der jeg selvfølgelig er opptatt av at en av mine viktigste oppgaver er å sørge for at kommunene har nødvendig handlingsrom til å utføre sine lovpålagte oppgaver og ikke minst gi innbyggerne gode tjenester.

Det følger av sektoransvarsprinsippet at den enkelte fagstatsråd – og nå snakker vi om samferdsel – er ansvarlig for å sørge for at hvis den enkelte statsråd pålegger nye oppgaver i egen sektor, må vedkommende også sørge for at det kompenseres, ut fra beregningen av om det følger kostnader med den nye oppgaven.

Spørsmål 19

Fra representanten Hege Bae Nyholt til forsknings- og høyere utdanningsministeren:

«Kort tid etter Russlands fullskalainvasjon av Ukraina frøs regjeringen alt forsknings- og utdanningssamarbeid på statlig nivå med Russland. Statsrådets forgjengere har ikke vært like interessert i å gjøre liknende med Israel som reaksjon på det grusomme folkemordet i Gaza og okkupasjonen av Vestbredden. Statsråden har selv bakgrunn fra studentbevegelsen, som har krevd frys av samarbeid med land som begår brudd på folkeretten.

Vil den nye statsråden vurdere sanksjoner mot Israel innenfor forskning og høyere utdanning?»

Presidenten [13:15:55]: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 20

Ingjerd Schie Schou (H) [13:16:10]: Først vil jeg gratulere med jubileet til statsråden, en kan ikke unndra seg det.

«Hva er statsrådets vurdering av situasjonen i de østlige delene av Den demokratiske republikken Kongo, hva kan Norge gjøre for å bidra til bedring, og hvilke kanaler benyttes i så måte?»

Statsråd Åsmund Aukrust [13:16:38]: Takk for hyggelig hilsen fra representanten Ingjerd Schie Schou, og enda viktigere: Takk for et veldig viktig spørsmål. Situasjonen i Kongo er en av verdens virkelig underreporterte kriser, og den fortjener mer oppmerksomhet, så jeg er veldig glad for at det spørsmålet reises her i Stortinget, og at det er interesse for det i parlamentet i Norge.

Jeg og regjeringen er veldig bekymret over det som har vært en veldig kraftig opptrapping av krigføringen i Øst-Kongo, der den væpnede gruppen M23 støttet av Rwanda har lagt under seg et stadig større område. Det er viktig å huske at disse kamphandlingene kommer på toppen av en veldig vanskelig situasjon som har vært i Kongo over lang tid. Som alltid er vi veldig bekymret for de internt fordrevne flyktningene som nå blir drevet på flukt igjen.

For vår regjering har det vært en hovedprioritet i utenrikspolitikken å forsvare folkeretten og si tydelig ifra, uansett hvem det er som bryter den. Det er den samme folkeretten som skal beskytte folket i Ukraina, i Gaza, i Sudan og i Øst-Kongo, og det er den samme folkeretten som skal beskytte oss i Norge. Derfor har Norge vært veldig tydelig på vår fordømmelse av M23s offensiver og Rwandas støtte til M23. Vi har understreket Kongos veldig klare suverenitet, at de kongolesiske grensene må respekteres, og at rwandiske soldater på Kongos jord er et brudd på FN-pakten.

Vi er selvfølgelig klare på at de krigførende partene må overholde sine forpliktelser til å beskytte sivilbefolkningen og sikre humanitær tilgang til mennesker som er i nød. Norge ga i fjor omtrent 92 mill. kr i nødhjelp til Kongo, og vi vil fortsette med et minst like høyt nivå for dette året, bl.a. til norske organisasjoner og til FN-organisasjoner.

Vi vet at det er et veldig dramatisk bilde internasjonalt. USA har gjennomført en bistandsfrys på 90 dager, som også rammer situasjonen i Kongo. Vi vet ikke akkurat hva som kommer etter disse 90 dagene, men jeg tror vi alle sammen antar at vi ikke går tilbake til normalen. Vi ser at det er mange europeiske land som også har kuttet i sine budsjetter.

Jeg hadde i forrige uke et møte med den kongolesiske diasporaen som er i Norge, og de norske humanitære organisasjonene som er på bakken i Kongo, for å høre hvordan de vurderer situasjonen, og også for å vise vår solidaritet med mennesker som er i Norge, som opplever dette veldig tett på kroppen. Det kom veldig mange gode tilbakemeldinger derfra, og det som alltid gjør mest inntrykk, er hvordan de fikk fram at det er de mest sårbare som rammes aller hardest. Vi vet at det har vært en veldig dramatisk økning i seksualisert vold, og det har selvfølgelig vært en hovedprioritet for Norge å si veldig tydelig fra om det og støtte opp om ofrene for seksualisert vold i krig.

Ingjerd Schie Schou (H) [13:19:43]: Takk til statsråden for svar. Siden jeg har kontakt med diasporaen i Norge, setter jeg pris på at statsråden også har det, og jeg ser at statsråden har vært engasjert med innlegg i Aftenposten nylig. Dette er en situasjon som går under radaren i forhold til veldig mange andre kriser, kriger og konflikter, men det er, som statsråden sier, en meget alvorlig og krevende situasjon i Kongo. Det kongolesiske folk håpet nok på at Nobels fredspris til doktor Denis Mukwege i mye større grad ville trekke oppmerksomheten til det internasjonale samfunnet mot det som er av krenkelser, massakre, voldtekter og forbrytelser mot menneskeheter i Kongo. Det er, som statsråden sier, Rwanda og dets M23-hjelpere som står bak veldig mye av det som er vold og massakre og det ene med det andre. Statsråden sier at en bruker det diplomatiske sporet, og jeg lurer på om statsråden kan si litt om hva og hvordan.

Statsråd Åsmund Aukrust [13:20:49]: Først vil jeg si at det er veldig bra at representanten Ingjerd Schie Schou også har møtt den kongolesiske diasporaen. Jeg tror det er viktig at vi når krig og konflikt rammer verden, husker at det er veldig mange i Norge som blir direkte berørt av det. De skal både føle seg sett og få stor-samfunnets solidaritet. Det er veldig viktig, for sånn skal det være i Norge.

Vi i Norge bruker våre kanaler internasjonalt, de afrikanske kanalene East African Community, Southern African Development Community og Den afrikanske union, for å si tydelig ifra og for å bruke de kanalene vi har der. I tillegg har Norge vært medforslagsstiller i en resolusjon om å opprette en undersøkelseskommisjon for å dokumentere menneskerettighetsbrudd og overgrep i Øst-Kongo. Det er veldig viktig at de brutale overgrepene verden nå er vitne til, får konsekvenser, at de blir fulgt opp, og det er bra at FNs spesialsesjon i FNs menneskerettighetsråd i februar satte nettopp denne saken på dagsordenen.

Ingjerd Schie Schou (H) [13:21:54]: Takk for svaret, som jeg følger opp. Det kongolesiske folk har valgt demokrati framfor vold og vil fortsette å tro på demokratiet, slik jeg oppfatter det. Da er det klart at det trengs internasjonal hjelp og støtte. Det jeg vil følge opp med, er to ting. Det ene er at Norge gir bistandshjelp til Rwanda. Det er mulig vi også gir til Kongo, men vi gir i hvert fall til Rwanda. Spørsmålet er hvorvidt man kan legge noe press bak den hjelpen og støtten. Det andre er om det med tanke på de andre nordiske landene er mulig å samordne seg i noe større grad når det gjelder det internasjonale presset, eller om det er slik at dette gjøres gjennom FN. Det er altså to spørsmål – ett om bistandsmidler og ett om hvordan vi kan samordne med våre nære naboer.

Statsråd Åsmund Aukrust [13:22:49]: Norge ga 92 mill. kr til Kongo i fjor, først og fremst til humanitærhjelp. Flyktninghjelpen er den største organisasjonen. Vi gir også en del langsiktig innsats, bl.a. til regnskogsinitiativet, så relativt sett har vi en del aktivitet i Kongo. Mange av de norske organisasjonene er til stede der. Til Rwanda er vår bistand veldig minimal, det var 16 mill. kr i fjor. Vi ser at det har foregått diskusjoner i noen land om å kutte den bistanden. Blant annet har Storbritannia gjennomført en bistandsfrys til Rwanda, så det er noe vi gjerne vurderer og har dialog om med andre likestilte land.

For å svare på det andre spørsmålet, så har vi definitivt kontakt med andre land, også i Europa. Jeg vet at utenriksministeren hadde samtaler om dette med bl.a. EU-kommisjonen på G20-møtet i Johannesburg i februar. Jeg vil også bruke anledningen til å ta opp dette spørsmålet når jeg møter nordiske kollegaer.

Spørsmål 21

Presidenten [13:23:55]: Dette spørsmålet, fra representanten Une Bastholm til landbruks- og matministeren, vil bli tatt opp av representanten Kristoffer Robin Haug.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [13:24:04]: «Et bredt flertall i Lørenskog kommune har avslått Losby Bruks ønske om å bygge ny landbruksvei i Østmarka, av hensyn til friluftsliv og rik naturskog som aldri har vært flat-hogd. Etter klage fra utbygger har Statsforvalteren opphevet vedtaket samt valgt å realitetsbehandle og innvilge søknaden. Kommunens vedtak settes dermed til side, inkludert muligheten til å gi godkjenning på vilkår eller kreve reguleringsplan før godkjenning.

Vil statsråden lytte til lokaldemokratiet og i det minste sørge for at kommunen kan behandle søknaden på nytt?»

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [13:24:43]: Jeg takker for spørsmålet.

I Stortinget er det et bredt flertall som vil legge til rette for et bærekraftig og aktivt skogbruk i Norge, som kan bidra til bl.a. lønnsomme arbeidsplasser, viktig fornybar råvare til industrien vår og til byggematerialer. Skogen har også en viktig funksjon i klimasammenheng, ved bl.a. å binde karbon. Vi skal også ha et sterkt fokus på de miljøverdiene som ligger i skogen. Det er viktig for meg som statsråd.

Jeg oppfatter at denne politikken har bred tilslutning på Stortinget. Jeg er klar over at kommunestyret i Lørenskog har avslått en søknad fra Losby Bruk om å bygge landbruksvei. Statsforvalteren har etter klage fra grunneier kommet til at kommunens vedtak er ugyldig fordi det ikke har hjemmel i skogbruksloven. Tiltaket det her er snakk om, er planlagt innenfor et LNF-område, dvs. et landbruks-, natur- og friluftsområde.

Det følger derfor av alminnelige forvaltningsregler at Statsforvalteren har både plikt til å behandle en slik klage og dessuten en plikt til å oppheve kommunens vedtak dersom vedtaket bygger på feil rettsanvendelse. Statsforvalterens vedtak er derfor, i tråd med gjeldende regelverk, endelig.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [13:26:11]: Takk for svaret.

Vi mener at Statsforvalterens håndtering er i strid med regjeringens løfter om å vektlegge lokalt demokrati. Veien ble avvist med rundt 40 mot 7 stemmer i Lørenskog kommunestyre, inkludert statsrådets eget parti, Arbeiderpartiet. Vi snakker om et av de største inngrepene i Osloområdet på flere tiår. I tillegg er det slik at Statsforvalterens vedtak ifølge flere jurister bygger på en alvorlig svikt og regelrette feil i begrunnelsen. Vårt inntrykk er at det ikke er gjort et riktig skille mellom juss og politikk, samt at hensynet til lokaldemokrati ikke er vurdert. Dette handler ikke om ja eller nei til skogbruk, men om hvilken vekt regjeringen legger på det lokale selvstyret.

Mener statsråden lokaldemokratiet skal lyttes til, også når kommunen er kritisk til nedbygging av natur?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [13:27:07]: Takk for et godt oppfølgingsspørsmål. I landbruket er lokaldemokratiet viktig. I tillegg er landbruket som sektor også styrt av en del nasjonale lover og regler, herunder skogbruksloven.

Til spørsmålet representanten tar opp om innspillene fra juristene, oppfatter jeg det som legitime spør-

mål og synspunkter. Jeg legger til grunn at Statsforvalteren har gjort avveininger i samsvar med gjeldende regelverk.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [13:27:42]: Takk for svaret, men for å følge opp det med det juridiske sporet, la meg sitere en kronikk i Kommunal Rapport, fra advokat Øyvind Renslo og jurist Fredrik Holth:

«En skogeier har ikke krav på å få innvilget en søknad om bygging av en landbruksvei. Kommune-ne skal fra sak til sak vurdere om det skal gis tillatelse, eventuelt gis tillatelse på vilkår eller om det skal gis avslag.

Ikke bare kan kommunen legge vekt på hensynet til naturmangfold og landskapshensyn i slike saker. Kommunen plikter å legge vekt på disse hensynene.

Disse avveiningene er imidlertid ikke rettslig styrt slik landbruksavdelingen synes å legge til grunn i sitt vedtak.»

Jeg spør: Er statsråden helt trygg på at Statsforvalteren har det juridiske på det rene i denne saken?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [13:28:28]: Det er også et viktig oppfølgingsspørsmål, som jeg oppfatter som ganske så likt som det første oppfølgingsspørsmålet. Der må jeg bare igjen si at jeg oppfatter dette som legitime spørsmål og synspunkter. Jeg legger til grunn at Statsforvalteren har gjort avveininger i samsvar med gjeldende regelverk.

Spørsmål 22

Eivind Drivenes (Sp) [13:29:01]: «Blåtunge kom inn som en ny sykdom langs kysten i Sør-Norge i fjor sommer. Sykdommen rammer sau og storfe. Mattilsynet har nå avdekket i melkeprøver at smitten har større utbredelse enn først antatt. Blåtunge fører til store lidelser for dyrene, i en del tilfeller med døden som utgang. Eftervirkningene av fjorårets utbrudd gir utslag i større andel dødfødte eller misdannede kalver/lam. Dette er ikke god dyrevelferd. Dyrene trenger vaksine som ikke er på lager, og som er dyrt for bonden.

Hva kan statsråden bidra med?»

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [13:29:41]: Takk for spørsmålet.

Mattilsynet forvalter regelverket om dyrehelse og dyrevelferd. Mattilsynet innhenter også risikovurderinger og råd fra Veterinærinstituttet og andre kunnskapsinstitusjoner. Næringens organisasjoner gir faglige råd og høringsinnspill til regelverk som fastsettes av meg eller av Mattilsynet etter en delegert myndighet, og Mat-

tilsynet iverksetter tiltak i henhold til beredskapsplan, regelverk og internasjonale avtaler.

Jeg holdes løpende orientert om utviklingen av sykdomsutbrudd, som blåtunge, og jeg har tillit til at Mattilsynet og våre fagmiljøer håndterer sykdomsutbruddet på en god måte.

Blåtunge finnes på alle kontinenter. På slutten av 1990-tallet ble sykdommen vanlig forekommende i en del europeiske middelhavsland. Den har medført store lidelser hos syke dyr og omfattende kostnader for næringen. Sykdommen har det siste året spredt seg også til en rekke mellom- og nordeuropeiske land. Mange land, bl.a. Danmark og Sverige, har valgt ikke lenger å ha offentlige tiltak mot sykdommen.

Blåtunge kan gi væskeansamlinger i hodet, sår i munnen, halthet, aborter, misdannelser og dødelighet. Symptomene er mest alvorlige hos sau og mindre alvorlige hos storfe. Det er likevel rapportert om redusert melkeproduksjon, aborter og misdannede kalver. Jeg er derfor opptatt av de dyrevelferdsmessige sidene av sykdommen.

Det er dyreeier som har ansvar for at dyrene har god velferd. Dyr som blir syke av blåtungevirus, særlig sauer, kan bli veldig dårlige. Dyreeier må derfor fortløpende vurdere om dyrene bør avlives av dyrevelferdsmessige årsaker.

Høsten 2024 ble blåtungevirus påvist i Sør-Norge, langs kysten fra Rogaland til Østfold. Vi har derfor iverksatt en rekke tiltak for å begrense spredningen av viruset. Noen av de viktigste tiltakene er forskrift med regler for flytting av dyr og avlsmateriale i og ut av tiltakssone og vaksinasjonssone og tillatelse til frivillig vaksiner mot blåtungevirus i områder hvor det er høy risiko for smitte. Vi har også krav om å rapportere om vaksiner og sykdomstilfeller til Mattilsynet. Dessuten er det overvåking av sykdommens utbredelse ved å teste tankmelkeprøver for antistoffer.

Eivind Drivenes (Sp) [13:32:48]: Takk for godt svar fra ministeren.

Det er stadig vekk endringer i blåtungeviruset, og vi ser at det er lite forskning på det. Igjen: De tilgjengelige vaksinasjonsmetodene er ikke nødvendigvis gode nok. Ja, de er dyre, men det er heller ikke tilgang til dem, og viruset endrer seg stadig vekk.

Er det mulig at ministeren kan gå inn og se på om det er noe mer vi kan forske på, og også klare å skaffe mer vaksiner? Det er et problem på Sørlandet nå at de ikke får tak i vaksiner hvis de ønsker å vaksinere. Mattilsynet sier at man bør vaksinere og ta det på egen regning, men det er ikke tilgang på vaksiner.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [13:33:34]: Spørsmålet om vaksiner er viktig. Som jeg sa: Svaret på det

må også ses i sammenheng med de andre tiltakene som er gjort. Det er jo sånn at kostnadene vaksiner kan medføre, ikke er noe som har blitt dekket av forsikringsselskapene, så det oppfatter jeg som en viktig bakgrunn for oppfølgingsspørsmålet.

Forsikringsselskapene forventer at dyreeierne følger vaksinasjonsanbefalingene fra myndighetene og næringsorganisasjonene. Ved fornyelse og eventuelt nytegning eller utvidelse av forsikring til å omfatte dyresykdommer er dette et krav for besetninger i vaksinasjonssonen, men det kan gis unntak dersom veterinær kan bekrefte at vaksinasjon er åpenbart unødvendig.

Eivind Drivenes (Sp) [13:34:34]: Ja – men den store utfordringen er når vi ikke får tak i vaksiner, og det som da er neste konsekvens, er dyrevelferden. Kalver blir født blinde, de finner ikke maten sin og må hjelpes til å prøve å få i seg mat, de klarer ikke å puste selv, og bonden må avlive dem øyeblikkelig. Det er heller ikke noe greit dyrevelferdsmessig. Jeg har et ønske om at landbruks- og matministeren kanskje kunne komme ned til Sørlandet og besøke noen av dem som er hardest rammet av dette.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [13:35:08]: Det er veldig hyggelig å få en invitasjon til Sørlandet. Jeg har som statsråd ambisjon om å reise og besøke alle landsdelene våre, og dette er et tema jeg ønsker å lære mer om.

Det er viktig å føye til at dersom det var mulig å utrydde sykdommen ved å bruke en vaksine som ga full beskyttelse, kunne Mattilsynet ha pålagt vaksinerings. Slik er det dessverre ikke, ifølge Mattilsynet, og sånn situasjonen er nå, er det dessverre ikke realistisk å bli kvitt blåtunge i Norge, som vi, som tidligere nevnt, har sett utvikle seg i mange andre av våre europeiske land.

Presidenten [13:35:54]: Presidenten anbefaler selvfølgelig en tur til Agder!

Dermed er den ordinære spørretimen omme.

Sak nr. 3 [13:36:02]

Referat

Presidenten [13:36:03]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.37.
